

Săptăminal politic-social-cultural editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Iași, anul X nr. 28 (493), vineri, 11.VII.1975, 10 pagini, 1 leu

Răspunsul întregii națiuni

Marile confruntări sînt cele care, întotdeauna, probează temeinicia conștiințelor. În angajările de acută dificultate, forța umană devine o afirmație de necontestat atunci cînd este animată de ideile înalte ale împlinirii colective. Tocmai aceasta a caracterizat atmosfera acestor zile cînd zone însemnate din țara noastră au fost afectate de inundații. Într-o astfel de împrejurare deosebit de grea, în înclăstarea deseori vitală cu ofensiva lichidă, conștiința comunistă a fost cea dintîi care a generat energia necesară rezolvării cu luciditate și promptitudine a situației.

În baza Hotărîrii Comitetului Politic Executiv s-a instituit starea de necesitate. Decretul Prezidențial a fost pentru fiecare cetățean al patriei o chemare la datorie, după cum cuvintele fierbinți și responsabile ale tovarășului Nicolae Ceaușescu au transmis fiecăruia forță calmă și nestrămutată încredere în biruință, au oferit o imagine strălucită a conducătorului aflat în orice moment — prin gîndire, prin acțiune, prin puterea exemplului său personal — în fruntea tuturor și în miezul cel mai clocotitor al evenimentelor: „Îmi exprim convingerea că toate organizațiile de partid, toți comuniștii, toți cetățenii patriei noastre, toate unitățile militare și toate organele de partid și de stat își vor îndeplini în cele mai bune condițiuni răspunderile ce le revin, că, într-o strînsă unitate, întregul partid, întregul popor, va acționa cu simț de răspundere, cu toată fermitatea și hotărîrea pentru lichidarea urmărilor acestor inundații catastrofale”.

Chemarea primului secretar al partidului, efortul necontestat al tuturor categoriilor de oameni ai muncii, sub îndrumarea organizațiilor de partid, au dus și duc în mod firesc la limitarea efectelor calamităților. Printr-o maximă organizare, cu orice mijloace și în orice condiții, au fost și sînt în continuare salvate și redată vieții și utilității publice localități, ogoare, întreprinderi economice, șosele și căi ferate, — în efortul acesta supraomnesc simțindu-se clipă de clipă capacitatea Partidului Comunist Român, a conducătorului său, de a organiza și însuși, de a rezolva în spiritul unui superior umanism marile probleme ale poporului nostru. În ședința Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. din 6 iulie 1975 s-a conturat perspectiva certă a unor edificări substanțiale, novatoare, în domeniul regularizării cursurilor de apă din întreaga țară, al perfecționării sistemului de alimentare cu apă a localităților și unităților economice, al sistematizării rețelelor de canalizare, al creării unor acumulări de apă de-a lungul principalelor riuri, care să permită preluarea debitului acestora în orice condiții, al îmbunătățirii lucrărilor de poduri și șosele, baraje, stăvilare, al altor lucrări hidrotehnice.

De asemenea, în ședința din 8 iulie, Comitetul Politic Executiv a rediscutat situația critică existentă, elaborînd cele mai indicate măsuri pentru înlăturarea pagubelor produse de inundații, pentru prevenirea din timp a efectelor dăunătoare ale revărsărilor de ape. „Comitetul Politic Executiv își exprimă convingerea că, acționînd în spiritul Chemării tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, toți cetățenii patriei, indiferent de naționalitate, vor face totul pentru îndeplinirea măsurilor preconizate...”

Bătălia cu apele este dominată de oamenii României socialiste, oamenii aceștia — urmînd pilda Președintelui țării, — răspund chemării acestuia și scriu cu eforturile lor o nouă pagină a eroismului nostru național.

CRONICA

Acolo, în al apelor zăpor...

Din nou, urgiile de ape peste țară
Lovind în pacea muncii noastre sfînte...
Și iată-i, iarăși, ca un dig de pară
Ai țării fii ieșindu-le nainte.

Chemarea e a celui mai iubit
Și înțelept bărbat al României,
Purtînd în ea cuvîntul de partid
Drept far nestins și scut de cheazășie.

Și-i glasul eroismului străbun
Rostit din zări în zări — lumină vie
De nalt imbold, efortului comun
Punîndu-i inima drept temelie.

Acolo, în al apelor zăpor
Precum un șoim de strajă s-a ivit,
Purtînd în ochi tristețea tuturor
Dar și-al voinței glas nebiruit.

Și-atunci cînd baricadele de oameni
Își oglindiră-n el nădejdi supreme,
Cuvîntul său precum un griu ce-l sament
Rodi în inimi triumfale steme.

Căci gîndul ferm și inima-i fierbinte
Sînt înseși inima și gîndul țării,
Din care voci de sacre legămînte
Ne dau țării vrerii și puterii...

Haralambie ȚUGUI

Nicolae MATYUS:

„Constructorii”

Cu acad. CONSTANTIN C. GIURESCU despre „Conștiința adevărului istoric”

— Stimată tovarășe profesor, pentru cine urmărește numele GIURESCU în sfera studiilor noastre de istorie națională, devine tentantă întrebarea dacă nu cumva pasiunea istoriei se transmite ca o predispoziție din tată în fiu, de-a lungul generațiilor?

— Știu eu ce să vă răspund? Trebuia să fie o anumită înclinare, evident. Nu cunoaștem încă exact cum lucrează celula aceea care dă naștere la creație. E un domeniu foarte gîngăș. Cum se face că unii se nasc cu o predispoziție pentru desen, alții pentru muzică sau matematică? V-aș fi recunoscător dacă ați putea să-mi dați o explicație a acestui fenomen!... Într-un anumit sens am, într-adevăr, impresia că se transmite și o anumită predispoziție pentru studiul istoriei. Eu am urmaș tatălui meu. Fiul meu încă din liceu s-a arătat atras spre cercetările istorice... Nu-i mai puțin adevărat, însă, că se aplică și aici cunoștința butadă a lui Edison trebuie să fie 1% inspirație, dar obligatoriul 99% transpirație. Fără o pregătire susținută și continuă, care nu se termină decît odată cu viața, nu este de conceput un istoric. ... Pentru a mă referi acum la prima parte a întrebării dumneavoastră, pot spune cu siguranță că nu sînt multe cazuri în cultura românească cînd trei generații succesive ale unei familii să aibă preocupări în aceeași direcție. Două, da! Trei, însă, este — după cunoștința mea — singurul caz!

— Prin ce credeți că se manifestă o asemenea predispoziție pentru studiul istoriei?

— Întîi, prin dorința de a ști ce a fost înainte, cum s-au petrecut lucrurile. Apoi prin aspirația de a găsi o explicație desfurării evenimentelor. Fiindcă există o relație strînsă între un eveniment și celălalt, o interdependență între cauză și efect. Faptele omenirii nu se manifestă haotic, fără nici o legătură între ele. Trebuie să descoperi conexiunea evenimentelor istorice. Așadar — ca să rezum — o înclinare spre a cunoaște și spre a explica pînă în cele mai mici detalii ceea ce a fost.

— Și, poate, ceea ce va veni...

— Aici intrăm în alt domeniu, în cel al previziunii, al futurologiei. De aceea sînt mai circumspect. Dacă putem încerca să aflăm ce a fost, nu tot atît de exact putem prevedea ce va fi, de vreme ce fiecare fapt istoric depinde de o serie întreagă de factori, care — după părerea mea — scapă previziunii. Putem să ne dăm seama doar în linii mari de mersul istoriei, pe baza experienței trecutului. Detaliile țin, însă, de împrejurări a căror rezolvare n-avem cum să o bănuim.

— Dumneavoastră, cînd și cum v-ați descoperit vocația?

— Cred că eram în ultimele clase de liceu. Făceam pregătiri împreună cu prietenul și colegul meu Elie Carafoli ca să cîștigăm un an și să sîrim peste clasa a VII-a de liceu, dînd doi ani într-un an. Și într-adevăr, ne-am pregătit și am reușit să ne atîngem scopul. Cu prilejul ăsta am constatat că el avea o înclinare deosebită pentru matematici. Rezolvam problemele împreună, dar el găsea pe lângă soluția geometrică, pe care o găsisem și eu, și una algebrică la care eu nu mă gîndisem. Pe de altă parte pe mine mă interesa — fiind în contact cu părintele meu, văzînd cum lucrează, avînd la-ndemină, în bibliotecă, o serie de cărți rare — cercetarea trecutului. Și cînd s-a prăpădit tatăl meu, hotărîrea a fost luată: voi face același lucru... Cred că am făcut bine ce am făcut. Adică am urmat înclinarea. Dealtfel, acesta este secretul: să faci ceea ce te îndeamnă inima. Să nu fie o discrepanță între ceea ce vrei să faci și ceea ce faci în realitate.

— Care-i prima lucrare istorică, prima intervenție de specialitate, pe care ați semnat-o?

— Am început, poate părea prezumțios, cu o recenzie critică, pe cînd eram în clasa a VIII-a de liceu. Profesorul Ștefan Longinescu, cunoscutul specialist în drept roman, pu-

Convorbire consemnată de
Nicolae FLORESCU

(continuare în pag. 4—5)

Biografia unei capodopere

Ca „Faust” pentru Goethe, Oedip este, pentru creatorul său, apogeul unei vieți de artist, derulate într-o continuă și febrilă frământare. În anul 1909, sau poate chiar mai devreme, la Paris, Enescu are revelația descoperirii eroului celor două tragedii ale lui Sofocle — Oedip rege și Oedip la Colonna, tragedii care vor forma principala sursă de inspirație a libretului lui Edmond Fleg. Este simbolic faptul că muzicianul nu și-a întîlnit personajul datorită unei lecturi mai mult sau mai puțin întimplătoare, ci acesta l-a fascinat prin intermediul magistralei viziuni interpretative a actorului Mounet-Sully. Recunoscînd că în opera sa a notat chiar și strigătul care izbucnea din masca înspăimîntătoare a interpretului, George Enescu mărturisea în „Amintirile” publicate de Bernard Gavoty: „Vocea lui, vocea aceea sonoră și flexibilă care lansa frazele ca și cum ar fi fost un cîntec, și versurile ca pe o melodie, vocea aceasta va răsună în memoria mea pînă în ultima mea zi... „Regele Oedip, nefecricitul vlăstar al Labdacizilor căpăta astfel un chip al cărui rictus demențial îl va însoți permanent pe compozitor în aventura căutării de noi formule capabile să rezolve ecuația om—destin. După două decenii de muncă neîntreruptă (partitura este terminată în 1931, dar abia în 1936, la 13 martie, are loc premiera mondială pe scena Operei Mari din Paris) autorul încearcă bucuria deplinei realizări. În lumina mediteraneană a muzicii, se contopește pînă la identificare cu eroul său. Pentru Enescu, Oedip este copilul cel mai drag, cel care îl va salva pe compozitor de la judecata nedreaptă a posterității căreia îi adresează o îndurerată profesiune de credință: „Cînd se vorbește despre Enescu, toată lumea se gîndește la violonist. Ori eu sînt născut compozitor. Cariera mea e dedicată exclusiv compoziției. Însă situațiunea mea de concertist nu are nimic comun cu vocațiunea mea veritabilă. Ascultați Oedip și mă veți înțelege mai bine”.

Ce aduce nou opera lui Enescu față de celelalte creații inspirate de tragedia marelui atenian, dintre care amintim, numai din secolul nostru, „Re Edipo” de Rugiero Leoncavallo (1920) și „Oedipus Rex” de Igor Stravinski? Mai întîi o nouă concepție arhitectonică prin care se renunță la structura de tip wagnerian care ar fi solicitat reprezentarea operei de-a lungul a două seri consecutive și îngemănarea celor două tragedii — „Oedip rege” și „Oedip la Colonna” sub forma unei anchete juridice menite să implice spectatorul în dezbaterile acutei probleme existențiale. Muzica lui George Enescu este ca un continuum fluid în a cărui înclăstare dramatică autorul reușește să elimine recitativul și orice altă încorsetare rigidă, conferindu-i astfel transparența arhitecturii clasice. De la atmosfera senină a prologului se trece treptat la un duel rapid de replici — stihomia —, destinat să puncteze nervozitatea controversei dezlănțuite.

Opera „Oedip” este o continuare, pe plan spiritual, a mesajului celebru transmis de corul din „Antigona”: „Multe minunții sînt în lume, dar dintre toate cea mai mare minunăție este omul”. Părăsînd ideea de a termina scena lirică închinată curajoasei fiice a lui Oedip, Enescu a ales confruntarea cu un erou torturat de culpa faptelor sale involuntare, un caracter de o mare forță expresivă care, deși este ostracizat de semenii săi, nu încetează să se adreseze omenii-

GH. P. ANGELESCU

(Continuare în pag. 6)

Dosoftei într-o nouă ediție critică

AI. ANDRIESCU

A apărut de curind o carte monumentală, care va marca, fără îndoială, un punct de cotitură în cunoașterea celui mai de seamă poet român din perioada veche: Dosoftei, *Psaltirea în versuri*, 1673, ediție critică de N. A. Ursu, cu un cuvânt înainte de prof. dr. Iustin Moisescu, Mitropolit al Moldovei și Sucevei — Iași, 1974. Ediția aceasta se publică la 88 de ani după ce I. Bianu a tipărit *Psaltirea în versuri* „de pe manuscrisul original și de pe edițiunea de la 1673”, București, 1887. Se poate spune că tinărul, pe atunci, bibliotecar al Academiei Române a făcut servicii neprețuite cunoașterii operei lui Dosoftei în cercurile oamenilor de specialitate: filologi și istorici literari în primul rând, nereușind însă, cum se atrage atenția de către editorul recent, să-i câștige și pe „cititorii interesați să cunoască opera lui Dosoftei mai ales sub aspectul ei literar” (XXXIX). Ca poet abia astăzi, cu ediția de la Iași, care reproduce în întregime ediția din 1673, Dosoftei părăsește masa de lucru și biblioteca omului de specialitate pentru a ajunge în mâna iubitorului de literatură. Pentru că, pe lângă meritele mari ale ediției din 1887, aceasta este și sursa tuturor prejudecăților care au întinziat impunerea lui Dosoftei ca poet original, socotim necesară reexaminarea critică a ei în perspectiva ideilor din *Introducerea* lui Bianu. În felul acesta putem contura mai bine meritele ediției recente, care restituie textul lui Dosoftei înțeles ca poezie și nu ca material documentar pentru cercetările privitoare la istoria limbii române, singura calitate pe care i-o recunoaște acestui text editorul din 1887.

Argumentarea lui Bianu apare, de la început, minată de câteva contradicții fundamentale. Dosoftei, pe care, de la Ion Neculce, ne-am obișnuit să-l considerăm un mare cărturar, ce reușe să-și însușească mai multe limbi „și altă adincă carte și-nvățătură”, cum spune cronicarul, apare în cu totul altă lumină în studiul lui I. Bianu, cercetător prob, dar lipsit de înțelegerea mai adincă a unei biografii și a unei opere exemplare. Editorul *Psaltirii în versuri* nu-i va recunoaște lui Dosoftei decât meritul minor de traducător fără talent și de poliglot: „Din lucrările sale se vede că Dosoftei nu avea multă știință. Cunoștințele sale se mărgineau aproape numai la limbile pe care le cunoștea” (n. IX). Astfel de afirmații pregăteau viltosoarele concluzii, care aveau să dezavantejeze în așa măsură opera lui Dosoftei. Firește că numai cineva care era prea puțin învățat, care avea prea puține contacte cu cultura în general, putea să fie atît de aservit unui model străin. Se pregătește, în felul acesta, terenul pentru a diminua contribuția originală a lui Dosoftei în cultura și în literatura română. Bianu se va dovedi foarte repede extrem de inconsecvent, ajungînd să-și nege, cu o inexplicabilă nepăsare față de logica argumentării, afirmațiile anterioare: Dosoftei „era un om iubitor de carte, un cărturar în cel mai bun înțeles al cuvîntului” (pp. IX—X). Firește, noi credem în acest „cărturar în cel mai bun înțeles al

cuvîntului”, care citea cu zel „un mare număr de cărți și manuscrise” și nu acordăm nici un credit, pentru că nu este susținută de fapte, prezentării făcute cu câteva rînduri mai înainte. Despre unii psalmi, invocă mai întîi pentru a susține puținătatea cunoștințelor de ermeneutică ale lui Dosoftei, se spune ceva mai jos: „asupra Psalmilor 28, 50, 63, 86, 121, face comentarii complete” (p. XVI). Ceva care se documentează atît de riguros, citînd tot ce se putea citi atunci, pentru a putea pătrunde „cît se poate mai bine” înțelesul textului pe care îl traduce și, cînd e cazul, îl interpretează, însoțindu-l de „comentarii complete”, nu poate fi acuzat nici de puținătatea științei și nici de lipsa cunoștințelor de ermeneutică.

Cît privește afirmația, foarte categorică, privitoare la structura versurilor lui Dosoftei, socotite doar ca o simplă „imitare” a acelor din traducerea lui Kochanowski în polonă, cum credea I. Bianu și alții, ni se pare astăzi de-a tot de vulnerabilă. Viitorul poet va i. citit, încă din timpul studiilor, sau mai tîrziu, *Psaltirea lui David*, în traducerea versificată și tipărită într-o primă ediție, în 1579, de celebrul poet polon Jan Kochanowski. Este evident însă că nu lectura *psaltirii* polone a lui Kochanowski, izvor pe care nu-l mărturisește niciodată, l-a determinat pe Dosoftei să traducă, la rîndul său, psalmii în limba română. Cu doi ani înainte ca Jan Kochanowski să încredințeze tiparului *Psaltirea* sa versificată, Coresi tipărise, în 1577, *Psaltirea slavo-română*, după ce publicase, în 1570, o *Psaltire românească*, avînd în față mai vechiul manuscris al *Psaltirii scheiene*, pe care, în mare măsură, îl transcrie îndreptat. Se poate vorbi deci de o temeinică tradiție românească în traducerea *psaltirii*. Pentru a satisface necesitatea cunoașterii mai bune a textelor religioase în limba română, scop căruia Dosoftei i-a consacrat o muncă devotată și tenace, timp de mai mulți ani, nu era, așadar, nevoie decît de retipărirea, într-o formă îmbunătățită, a vechiului text sau, în cazul cînd acesta ar fi fost considerat cu totul necorespunzător, se putea trece, în cel mai desăvîrsit spirit practic, la alcătuirea unei noi traduceri în proză. Din cercetarea lui I. Bianu rămîn, prin urmare, două lucruri bine și definitiv stabilite: 1) „Dosoftei nu a tradus psalmii poloni versificați” (p. XXX); 2) *Psaltirea în versuri* a fost realizată „pe baza textului slavon” (pp. XXX—XXXI). Cea de a doua concluzie a lui Bianu trebuie modificată, mai exact spus, întregită, după părerea noastră. Dosoftei n-a luat ca bază pentru traducerea sa versificată numai textul slavon, ci, așa cum am argumentat pe larg în altă parte, comparînd textul *Psaltirii în versuri* cu *Psaltirea scheiană* și cu *Psaltirea lui Coresi*, s-a sprijinit temeinic pe textele românești anterioare, pe care le-a folosit pe larg, ca soluții de lucru, în elaborarea traducerii sale poetice. Așadar, „pentru a face versificarea psalmilor, Dosoftei i-a tradus mai întîi în proză din limba

slavonă în cea română”, cum remarcă foarte just I. Bianu (op. cit., p. XXXI), dar, adăugăm noi, după un model românesc.

Traducerea în versuri a psalmilor a fost pentru Dosoftei, într-o măsură mult mai mare decît s-a spus pînă astăzi, o chestiune de vocație literară. Om de o cultură largă, foarte bine informat pentru epoca sa, Dosoftei cunoștea fără îndoială *Psaltirea* poetului polon Kochanowski. Mobilul care îl îndeamnă să îndrăznească gîndul unei traduceri poetice este însă interior și, într-un fel, ni-l declară chiar poetul, în închinarea către domnitor, cînd precizează acordul sufletesc deplin între vechiul psalmist, creatorul poeziei originale, și el ca traducător. Dosoftei a fost impresionat de poezia psalmilor citind originalul, nu o traducere modernă, și gîndul său a fost să-i tălmăcească așa fel încît să-l poată apropia pe cititorul român de vibrația lor lirică cea mai autentică și mai profundă. Călea aleasă era aceea a unei traduceri literare versificate: „pentru-aceea cu multă trudă și vreme-ndelungată, precum am putut mai frumos, am tăcut s-am scris”. Vedem aici declarația unui creator cu conștiință artistică și nu a unui simplu traducător aservit unui model poetic, oricît de prestigios ar fi acesta. De altfel numai un poet conștient de forțele sale se poate încumeta să încerce o astfel de lucrare: transferarea poeziei psalmistului în limba română așa fel încît „să poată trage firea omului către cetilul ei”.

Ediția recentă este astfel alcătuită încît să pună în valoare o operă de o inestimabilă valoare poetică. Textul original este fotografiat pe pagina din stînga și retranscris pe pagina din dreapta după judicioase norme de interpretare a grafiei chirilice românești menite să evite transliterarea mecanică a lui Bianu și să favorizeze restabilirea realității lingvistice. Scăpat de zeura grafiilor greoaie, textul lui Dosoftei își dezvăluie farmecul arhaic și dialectal, iar versurile își reînviindesc, în cadența firească a limbii muzicalitatea de care fuseseră private timp îndelungat de un nepotrivit conservatorism filologic. Speculațiile care s-au făcut asupra originii lui Dosoftei îndreptăteau o serie de bizarerii grafice și de accentuații nefirești, soartă pronunție reale în graiul unui om care ar fi învățat mai tîrziu limba română. Studiul introductiv al profesorului dr. Iustin Moisescu, alături de un contribuții anterioare, ca aceea a lui Nicolae Grigoras, nu mai lasă loc pentru nici o ipoteză eronată în această privință. Dosoftei, se probează cu autoritatea documentelor (v. pp. X—XV din *Introducerea*), se trăgea, cum spune și cronicarul Ion Neculce, dintr-o familie românească ce avea întinse legături, astăzi cunoscute documentar, în Transilvania, în nordul Moldovei și în Polonia. Ediția recentă, tipărită de Mitropolia Moldovei, are, în multe privințe, după cum se poate cu ușurință observa, valoarea unei restituiri, oferindu-ne spre o lectură corectă și adevărată textul primului poet mare al românilor.

mențiuni critice

VIRGIL NISTOR: Ispititoarea pasăre de foc

Subtitlul *Balade*, dat plachetei de versuri este pe deplin îndreptățit. Ne aflăm în fața unor compoziții în buna tradiție baladistică. Virgil Nistor nu apelează la baladele populare și la cele culte, germane în primul rînd. Motivele sînt de preferință fantastice. Ai uneori impresia că poetul versifică un basm sau o poveste, dar epul din acestea e reținut doar ca punct de plecare pentru viziuni fantastice și fabulări, întreprinse din cînd cînd de metafore rare.

Un erotism tulburător și ireal exaltă balade ca Schivnicul și madona sau Sirena și pescarul. Sirena e un înger căzut, mai bine zis, aruncat pe mal de marea învolburată. La fel ca și madona ce lua chipul Domniței care tulburase mintea schivnicului-zugrav, sirena e o întrupare a altei lumi. Erotica nu e între două ființe umane, ci între regnuri. Filiera romantică e evidentă. Toate baladele pornesc de la un motiv romantic, alergic explicabil prin apartenența structurală a poetului. Romanticismul său structural e dintre cele mai autentice. Metaforele nu abundă, ci doar punctează abil momente ale fluidității versului. Dar principala realizare a plachetei lui Virgil Nistor e muzicalitatea, tonul incantator, uneori chiar imnic. Versul curge fără poticniri: nu e o muzicalitate facilă plină de locuri comune, ci una interioară, imanentă baladescului: „și cum juca lumina pe culoare / din faclele gîlbui se dezlipi / o siluetă ademenitoare / cu buzele în arcuri sîngerii, / pluteau prin aer dense molecule / un abur sub cupolă ce răzleț / își distila fluidul prin celule / în timpul împietrit acum în jet” (Schivnicul și madona).

George LATEȘ

ELENA ZARESCU: O tăcere adăos

Elena Zarescu se situează într-un seducător cadru de spirite feminine, cultivatoare ale unei poezii reflexive și mitologice (Ana Blandiana, Constanța Buzea, Ileana Mălăncioiu), bucurîndu-se de o poziție privilegiată nu atît prin „construcțiile eliptice” sau metaforismul interior al cuvîntului, cît prin înțelegerea și ancorarea într-un „orizont” deschis în lirica românească de Eminescu și Blaga. Este vorba de un orizont gerodacic, Solaria — cum îl numește poeta, unde saminerea dezvăluie „inima nordice țări”, în care „alungit peste umbră / lopătăruș pierde pădurea / din stele / și-n amfore arse de aer se cerne sămînța”. Expediția poetică în acest orizont-măcă adăugă un plus de tăcere (a se înțelege un spor de poezie) cuvîntului și gîndului, căci aici „cresc muni — după stele” și tot aici „cu ultime taine podim universal” — o notabilă „osîndă” de a „sparge-n cuvînt / minutare”, de a cînta, ca și Pillat, un țînt în înflorire: „născătorul a toate, Argesos, / început de iubire în cîmp la Donaris”.

Poeta cultivă îndoiala filosofică în cunoaștere, un mijloc suprem de-a îmbuna „mețalul cereș” (Marele Anonim, cum ar spune Blaga). Dar „nedumerirea, neputința de-a revela Totul, numesc „zvonul de pierdere”, tăcerea. Nici o posibilitate de revelație (a uimirii) nu mai apare de la o vreme („în trunchiul / uimirii / de-o vreme zidit mi-este somnul”), „soborul de aripi” liberînd „pustia”. Solaria rămîne, astfel, un țînt al poeziei pure și al somniei, o taină ce sporește lumea cu un adaos de tăcere și farmec. Ceea ce imprimă aspirații poetice un ușor aer nostalgic, purificator în același timp, cu o veșnică dorință de întoarcere, de re-naștere într-o trăire plină: „Îngăduiți a renaște să-mi fie / aici, da — cu toate ispitele lumii / Frumoso, în inimă strînsă, niciunde / plecare nu este / pe veci / amestecat este lutul / de oase / cu viața ce curge prin vine”.

Poezia acestui volum prilejuiește o adevărată bucurie a sufletului, punînd în relief o poetă nu numai de talent, dar pe deplin formată, o voce originală și distinctă în lirica noastră feminină.

Miron BLAGA

Amintiri despre G. Ibrăileanu

Această carte mărește corpus-ul de lucrări memorialistice inițiat de cîțiva ani de Editura Junimea, în seria *Amintiri despre scriitori* prin colaborarea fructuoasă cu neobositul universitar ieșean Ion Popescu-Sireteanu.

Văzut în concepția inițială mai mult ca un profitabil instrument de lucru pentru istoricii noștri literari, acest corpus se dovedește deja, prin volumele apărute (v. *Amintiri despre Eminescu*, *Amintiri despre Sadoveanu*, *Amintiri despre Titu Maiorescu*) și o sursă de „plăceri rare”, cum ar fi spus Sadoveanu, pentru marea public care astfel poate să-și facă o imagine — cit mai veridică — despre lumea interioară, despre profilul moral și spiritual de excepție al unora dintre marii noștri scriitori sau cărturari.

Acest prim volum al unei antologii de *Amintiri despre G. Ibrăileanu* s-a bucurat, încă din prima fază de concepție, de prețuirea lui Demostene Botez care a și prefațat-o încă din 1970, declarînd: „Toți, prin amintirile acestea care au comun un om, au parcă un sentiment de familie, de familie spirituală. Forța de vrajă umană a lui Ibrăileanu, i-a înfrățit nu sriu cum”.

Sumarul, datorită prezenței de marcă, apare chiar deosebit de fastidios: T. Argezei, M. Sadoveanu, C. Stere, Ionel Teodoreanu, Al. O. Teodoreanu, Ștefana Velisar Teodoreanu, G. Topîrcănu, Gala Galaction, Octav Botez, Cezar Petrescu, Iorgu Iordan, Tudor Vianu, I. Petrovici, Gh. Ivașcu, Gh. Ivănescu, Gavril Istrate, I.D. Lăudat și alții sînt printre semantarii acestor amintiri.

Autorul antologiei a știut, în anumite situații, să-și incite interlocutorul, obținînd mărturii revelatorii și pe cale orală, mărturii care apoi au fost structurate ingenios în cadrul acestui volum memorialistic.

Virgil ANDRIESCU

Prezența unor nume de certă autoritate ale dramaturgiei românești contemporane în domeniul creației destinate formațiilor de amatori este un bun câștigat. Chiar dacă unele dintre lucrările elaborate de aceștia, în domeniul teatrului scurt, se resimt de o anumită surprinzătoare facilități, participarea unor autori consacrați la dotarea repertoriului în cauză oferă șansa îmbogățirii substanțiale a acestuia — din punct de vedere tematic, precum și din cel al posibilităților de realizare scenică. A monta un spectacol de teatru scurt, pe un text de Paul Everac, Ion Băieșu sau Al. Mirodan și, în perspectivă, de D. R. Popescu sau Mircea Radu Iacoban (care au, pare-se, pe masa de lucru asemenea lucrări dramatice) înseamnă a avea asigurată premisele unui veritabil act de cultură, ale unui eficient gest de manifestare angajare estetică contemporană. Evident, afirmația are sensul unui spor de garanție, teatrul scurt fiind, în același timp, teritoriul de predilecție nu numai al artiștilor amatori interpreți, dar și al creatorilor posibili, neprofesioniști, ale căror semnături sînt prezente pe sute de asemenea piese, trimise spre avizare forurilor de resort. Putem trage concluzia că, în general, se scrie teatru scurt, specie căreia și-au dedicat condeiul atât profesioniști cît și neprofesioniști, dramaturgi consacrați sau în spe, cantitativ lucrurile stînd cum nu se poate mai bine.

Nu însă și calitativ. Concluzia aceasta s-a desprins cu claritate dintr-o recentă dezbatere, organizată la Iași, după altele similare de la Bacău, Brașov, Oradea — toate sub patronajul Centrului național de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de amatori. Dezbatere care s-a bucurat de participarea reprezentanților respective instituții, ai Comitetelor județene pentru cultură și educație socialistă, ai centrelor județene ale creației populare, a unor dramaturgi, instructori ai formațiilor de amatori etc. Ceea ce s-a urmărit a fost găsirea modalităților menite a facilita concomitent promovarea textelor posibile, precum și a unor spectacole-pilot, care s-ar angaja să facă, în mod scenic, proba de foc a valorii acestora. Să precizăm că nu intră în discuție numai operativitatea. Și, în fond, o pledoarie pentru operativitate, din perspectiva „perisabilității” tematică a cutărei piese, n-are șanse să recolteze decît zimbete. O temă valabilă pentru o săplămină, o lună sau chiar un an, o actualitate care devine atît de urgent inactuală, nu sînt elemente care să inspire incredere. Evident, prin aceasta nu vrem să opunem vizatei efemerității a actului scenic — eternitatea. Există desigur priorități tematiche, există oportunități, dar o piesă bună nu este făcută să reziste numai conjunctural examenului scenic. Ea trebuie să rămînă bună ca atare, încorporînd o anumită experiență de viață menită a incita la reflexivitate, la confruntare ideatică, la situare conștientă în raport cu anume repere civice, ale epocii sau generale umane. Sînt exigențe proprii întregii literaturi, întregii arte. Chiar amatoare fiind, arta destinată formațiilor neprofesioniștii n-are de ce să ceară derogări la acest

Coordonate ale culturii de masă

Rigori repertoriale

important, definitoriu capitol estetic.

Și totuși asemenea derogări sînt, practic, operate sau implicate unor anacronice structuri dramatice sau sînt vehiculate de prejudecăți prezente, în mod mărturisit sau nemărturisit, în această zonă de activitate cultural-artistice. La amintita consfătuire au fost date și exemple, dintre care mai insistențat a revenit piesa „Vaccin contra leinei” de Ion Băieșu. Au mai fost pomenite și altele — „Șapte vaci slabe”, „Dumbrăveanca”, „Las’ că vine Nuță” — prima surprinzînd prin facilități, ultimele căpătînd, după participanții la discuție, aspectul unor enormități.

Și totuși ele au fost jucate, unele mai sînt încă jucate, de felurite formații de amatori, obligate să opteze în cuprinsul unui perimetru repertorial foarte restrîns, alimentat cu intermitență și oferind desușul de rar șansa unei originale, deosebite realizări scenice. Pentru care se apelează la dramaturgia destinată teatrelor profesioniștii. Deși, ca să fim dreți, trebuie să recunoaștem că s-a făcut și sîmțit și reversul medaliei. Piese într-un act, ca „Iancu la Hălmașii”, depășesc ca forță dramatică ulterioarele prelucrări în trei acte, destinate, evident, teatrului profesionalist, acestea din urmă păcătînd printr-o diluție exagerată a unui conflict, remarcabil valorificat, inițial, în cuprinsul teatrului scurt. Motiv de a considera drept neîntemeiate, atît prejudecățile manifestate față de această specie de teatru, cît și ambiția unor formații de amatori de a se afirma neapărat prin piese „lungi”, de la care s-ar revendica chipurile prestigiul spectacolului. Idee falsă, asupra căreia nu mai este cazul să insistăm.

Ar mai fi de adăugat faptul că teatrul scurt se poate mult mai ușor acomoda zonelor tematice ale actualității, precum și modalităților care devansează cu succes mult prea anchilozante convenții teatrale tradiționale. O dovedește experimentul de la Buzău, cu un scenariu inspirat din documente sau direct din dosare judiciare, prilejuind o pasionantă montare teatrală care aduce în dezbatere pregnante probleme de etică și echitate. Marea majoritate a pieselor destinate teatrului scurt trădează totuși, în continuare, aerul vetust al unor formule calchiate, uneori cu meșteșug și oarecare experiență a replicii, obosind însă prin scheme și clișee, prin onorabile

locuri comune, inapte de a mai realiza o vie comunicare între scenă și sală. Sînt și excepții, dintre ele au mai fost citate, în cadrul consfătuirii, „Hora întreruptă” de Constantin Popa și „Omizile în grădină” de Constantin Beiu. Din păcate, regula o mai constituie copia școlărească a unor tipare „classice”. Lipsa de noutate, de prospețime, de inedit — începînd cu subiectul și terminînd cu montarea — sînt tot atîtea carențe, stăruiților incriminate de toți participanții la discuție. Ca să punem punctul pe i, trebuie să ne referim la acea impresie de artizanat pe care și-o lasă multe dintre piesele dedicate teatrului scurt. Artizanat, onorabil uneori, lăsînd altele însă largi porți deschise kitsch-ului. Dacă așdăugăm numărului restrîns al pieselor recomandate formațiilor de amatori și o anumită uzură morală datorată reluării unuia și aceluiași text de către formații de amatori inevitabil inegale, vom numi în același timp și cauzele care duc la o regretabilă depreciere a speciei, cu urmări nedorite, atît în planul creației, cît și al interpretării. Prezentă pe micul ecran, afirmată prin montări de ținută ale unor formații de amatori (nu totdeauna suficient popularizate), ilustrată uneori însă și de texte sau încropiri scenice rudimentare, piesa într-un act rămîne teritoriul unor necesare deliberări, privind o mai fermă statuare estetică a acesteia. Există, oricum, toate datele necesare instituirii teatrului scurt între domeniile de prestigiu ale vieții noastre cultural-artistice. Direcție în care se poate și trebuie să se acționeze cu un plus de decizie, imbinînd stimulentele (televiziunea face mult din acest punct de vedere) și exigența (ca modalitate constructivă de depășire a unor rigori minime), drept elemente complementare, care trebuie să se facă simțite de la nivel de cenaclu dramatic (multe existînd doar ca deziderat) și pînă la forurile chemate să promoveze, avizeze și să întrețină climatul propice afirmării teatrului scurt. Cu o deosebită atenție acordată tematicii legate de viața tineretului, pateticilor dezbaterei scenice, axate pe imediată actualitate, debateri pentru care nu discursivitatea isteț distribuită în trei acte este spațiul cel mai fertil, ci tocmai piesa într-un act. Modalitate plină de suplețe, oferind posibilitatea unei directe angajări în actualitate. A o degaja din tiparele anchilozate, în care orice idee nouă se sufocă și se ofilește; și-i oferi toată libertatea de mișcare în teritoriul fecund al confruntărilor cu publicul, iată un obiectiv pentru care se cuvine a cheltui cel puțin un dram de entuziasm. Dacă nu chiar mai mult. Este concluzia amintitei consfătuiri, punînd în lumină prin măsurile proiectate — legate tocmai de proliferarea spectacolelor-pilot, de verificare a potențialului dramatic al noilor texte oferite spre avizare sau spre a fi puse în circulație — un nou stil de muncă în domeniul artei amatoare, inaugurat, într-un fel, și de serialul acestor interesante și fructuoase debateri. Ale căror rezultate am dori să le aplaudăm, cît mai curînd, la scenă deschisă.

A. I. FRIDUȘ

MIRON NICOLESCU — în memoriam

În ultima zi a lunii iunie din acest an, s-a stîns din viață academicianul Miron Nicolescu, personalitate proeminentă a științei și culturii românești, savant cetățean a cărui operă a trezit încresul și a întrunit aprecierile cele mai elogiase ale comunității matematice internaționale. A părăsit prematur scena vieții, fiind prezent pînă în ultimele clipe la îndeplinirea înaltelor îndatoriri ce decurgeau din multiplele sale calități: membru al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, deputat în Marea Adunare Națională, președinte al Academiei Republicii Socialiste România, vicepreședinte al Uniunii Matematice Internaționale (ales la congresul acesteia de la Vancouver, în august 1974).

Miron Nicolescu s-a născut la Giurgiu, în ziua de 14/27 august 1903, tatăl său fiind atunci institutor în acel oraș. Odată cu transferul tatălui în București, în anul 1910, Miron Nicolescu pășește pe primele trepte ale învățării, îndeplinind pe care o va păstra pentru întreaga sa viață. După absolvirea Liceului „Matei Basarab”, devine student la secția de Matematici de la Facultatea de Științe a Universității bucureștene. Obține licența în Matematici în anul 1924, plecînd apoi la Paris pentru continuarea studiilor. Este elev al faimoasei École Normale Supérieure, privilegiu rezervat întotdeauna numai tinerilor cu aptitudini excepționale. În anul 1928 susține la Sorbona teza de doctorat, președinte al comisiei fiind Paul Montel. Din comisie au făcut parte alți doi renumiți matematicieni, Henri Villat și Jean Chazy.

Reîncors în țară, este numit conferențiar suplitor la Universitatea din Cernăuți, unde devine ulterior profesor titular. Rămîne la această universitate timp de 12 ani, pînă în anul 1940. Desfășoară o rodnică activitate didactică și de cercetare, publicînd un mare număr de lucrări care-l impun definitiv în lumea matematică. Printre altele, publică în 1936, la cunoscuta editură Hermann din Paris, monografia „Les fonctions polyharmoniques”. Aceasta marchează o prioritate românească într-un domeniu de mare actualitate științifică, cu remarcabile implicații pentru cercetarea aplicată.

În anul 1940, Miron Nicolescu este numit profesor la Universitatea din București, devenind în anul următor titularul catedrei de Calcul diferențial și integral. La această catedră, denumită ulterior Catedra de analiză matematică, va rămîne pînă la încetarea activității în învățămînt (1973), fiind tot timpul șef de catedră. Activitatea desfășurată la Universitatea din București, pe tărîm didactic, în cercetarea științifică și ca fondator a ceea ce trebuie să numim Școala românească de analiză modernă, ne îndreptățește să considerăm perioada de după 1944 ca cea mai fertilă, ca perioadă a deplinei realizări. Preocupările științifice se concretizează în lucrări cu larg ecou în cercetarea contemporană: analiza hiperbolică, funcțiile poliharmonice, adîncirea studiului funcțiilor poliarmoneice — reprezintă numai cîteva direcții de cercetare abordate de Miron Nicolescu. Datorăm lui Miron Nicolescu primul tratat românesc modern de analiză matematică. Prima ediție a apărut în două volume (1947 și 1953), iar ediția a doua, total restructurată, a fost publicată în trei volume (1957, 1958 și 1960). Prin originalitatea expunerii și bogăția materialului, acest tratat se situează printre cele mai reușite, existente pe plan mondial. Un manual de analiză matematică, scris în colaborare cu foști elevi ai săi, cunoaște cea mai largă răspîndire în rîndurile studenților și profesorilor de matematică din țara noastră. A reunit în jurul său tineri de talent, deveniți apoi nume consacrate în Matematica românească: Romulus Cristescu, Nicolae Dinulescu, Eugen Dobrescu, Ciprian Foaia, Solomon Marcus.

În anul 1948 a fost ales membru corespondent al Academiei, iar în anul 1955 devine membru titular. Din anul 1963, pînă la crearea Institutului central de matematică, în anul 1973, a fost directorul Institutului de matematică al Academiei. În ultimii nouă ani ai vieții a fost în fruntea celui mai înalt for științific al țării, în calitate de președinte al Academiei Republicii Socialiste România. Meritele sale științifice i-au adus înalte recunoașteri din partea a numeroase foruri academice străine, fiind ales printre membrii acestora (Academia din Moscova, Varșovia, Berlin, Sofia, Toulouse ș.a.).

Pentru realizările sale deosebite la catedră, în viața academică și pentru remarcabila sa activitate obștească, Miron Nicolescu a fost distins cu ordinul „Victoria Socialismului”, cu prilejul celei de a 70-a aniversări. A fost laureat al Premiului de Stat și a primit titlul de „Om de știință emerit”.

Dispariția neașteptată a profesorului Miron Nicolescu lasă un gol în sufletele tuturor celor ce l-au cunoscut, au colaborat cu el sau măcar au înțeles sensul operei sale. În matematica românească, legată indisolubil de numele său, rămîne școala de Analiză modernă — filon al științei românești care i-a adus acestuia unele din cele mai prestigioase succese dobîndite vreodată.

C. CORDUNEANU

cărți cărți cărți

TERRA: Lecturi geografice generale

Societatea de științe geografice din R.S. România, în preajma aniversării centenarului, ne-a oferit un volum de „Lecturi geografice generale”. Lucrarea este pătrunsă de spiritul științific și se adresează tineretului școlar dar și maselor largi de oameni prin caracterul informativ, instructiv dar și educativ.

Din materialul publicat rezultă pregnant că „geografia este o știință atractivă și utilă”, a cărei forță constă în înțelegerea legăturilor reciproce dintre om și natură. Tematica lecturilor abordează o gamă extrem de variată de probleme de interes actual, la scara globului și chiar a universului. O mare atenție este acordată protecției mediului inconjurător, echilibrului și dezechilibrului naturale, aportului oceanului planetar la hrana populației de astăzi și a lumii de mine sau zborul omului în Cosmos, mecanicii cerești și unor probleme legate de structura atmosferei și vulcanismului.

Unii geografi care au călătorit recent în Asia, Africa sau America, ne relevă printr-un stil sobru, tablouri actuale despre natura, omul și economia acestor meleaguri.

Interesante și instructive sînt călătoriile cu avionul de la București la Tokio peste Arctica ca și confesiunile unui cosmonaut sovietic în jurul Terrei. Noutăți aflăm și în Călătoriile din R.P. Chineză, India, Egipt, popasurile de pe drumurile algeriene, traversarea Canadei, Alaskai, impresiile din Cuba, Mexic sau din Republica Peru. Un articol ne poartă prin tainele numelor geografice de pe glob, iar altul ne aduce la realitățile construirii „transăgăranului” și a importanței sale, „epopee dăruită în stîncă” de oamenii zilelor noastre.

Volumul se încheie cu un material informativ, curiozități de pe mapamond și cu jocuri instructiv-educative pentru elevi. Numeroasele fotografii originale și schițe de hărți dau un colorit și farmec deosebit materialului și contribuie alături de text, la o reală îmbogățire a cunoștințelor tuturor cititorilor noștri.

Al. OBREJA

ILIE SEFTIUC, IULIAN CÂRȚĂNĂ: România și problema strimtoriilor

Necesitatea unor lucrări consacrate marilor probleme cu care a fost confruntată România în trecutul mai îndepărtat și, îndeosebi, mai recent nu trebuie, credem, demonstrată. Așa sînd lucrurile, se cuvine să evidențiem inițiativa demnă de toată lauda a istoricilor Ilie Seftiuc și Iulian Cârțână de a fi încredințat tiparului două sinteze ce se inseru integral pe aceste coordonate și care, deopotrivă, ilustrează genul. Este vorba, în primul rînd, de volumul *Dunărea în istoria poporului român* (Buc., Ed. științifică, 1972, 404 p.), care, în anul 1972, a fost încununat cu unul dintre prestigioasele premii pentru istorie ale Academiei R.S.R.; în cel de-al doilea rînd avem în vedere lucrarea *România și problema strimtoriilor* (Buc., Ed. științifică, 1974, 431 p.), asupra căreia ne propunem să insistăm în rîndurile următoare.

Avînd la bază un extrem de bogat material documentar inedit și întemeindu-se pe datele vastei bibliografii mondiale și naționale existente pe marginea problemei abordate, lucrarea în discuție propune cititorului — pe parcursul a șase capitole, încadrate de o introducere și de concluzii — o lungă incursiune într-un spinos domeniu istorico-diplomatic internațional ce are tangență și cu demersurile României și interesele ei, cu precădere în epoca contemporană, pentru statonizarea unui regim favorabil la strimtoriile Mării Negre. După ce autorii, în introducerea, întreprind o amplă și temeinică investigație asupra izvoarelor și literaturii problemei abordate, ca și asupra însemnătății strimtoriilor pentru România, apoi insistă asupra acțiunilor țării noastre pentru asigurarea unui regim de deplină libertate de trecere și de navigație atît înainte de sfîrșitul primului război mondial, cît, mai cu seamă, după aceea, relevînd demersurile diplomației Bucureștilor cu prilejul marilor debateri a statutului Bosforului și Dardanelor după 1918, și anume la conferința păcii de la Paris, la conferința de la Lausanne și la conferința de la Montreaux din 1936. Ultimele două capitole — privitoare la voluminosul „dosar” al Montreaux-ului — alcătuiesc negreșit fundamentul întregului volum, atît pentru însemnata problematică tratată, cît și pentru spațiul ce i se acordă. Concluziile sintezei, care se recomandă modest „ca un studiu de istorie politico-diplomatică”, ordonează marile învățăminte ce se desprind din examinarea vastei și complicate probleme internaționale a strimtoriilor Mării Negre și din intervenția

României pentru soluționarea ei, după care „peste o trecere în revistă asupra funcționării regimului stabilit la Montreaux din 1936 și pînă astăzi, evidențiază eforturile permanente ale țării noastre, în cuprinsul întregii epoci contemporane, dar mai ales în ultimul deceniu, pentru intronarea unui climat de pace și colaborare între toate statele din Balcani.

Prin temeinicia și forța argumentărilor, prin obiectivitatea urmărită și prin valoarea surselor care susțin construcția, prin spiritul larg și pătrunzător dovedit în interpretarea faptelor și prin modul ales de expunere a lor, prin curajul întreprinderii și originalitatea celor mai multe dintre concluziile formulate și, în sfîrșit, prin compartimentarea judicioasă a dificilei problematici investigate, sinteza *România și problema strimtoriilor*, datorată istoricilor Ilie Seftiuc și Iulian Cârțână, se recomandă, indiscutabil, primul în ordinea cronologică a studiilor de excepție consacrate domeniului cercetat și printre realizările de prestigiu ale istoriografiei noastre contemporane.

Gh. BUZATU

NICOLAE OPRESCU: Modernizarea

învățămîntului matematic în ciclul primar

Spre a fi eficientă, modernizarea învățămîntului matematic trebuie înfăptuită la toate nivelele școlii. Cartea „Modernizarea învățămîntului în ciclul primar” de Nicolae Opreșcu (Editura didactică și pedagogică), aduce o seamă de răspunsuri bine gîndite, fundamentate teoretic și verificate experimental, pentru înnoirea învățămîntului matematic în clasele I—IV.

Autorul preconizează reconsiderarea, în ansamblu, a programelor de matematică din clasele I—IV și adaptarea metodei predării la spiritul nou, cu toate particularitățile sale. Se acordă locul meritat mulțimilor, relațiilor, structurilor și simbolurilor literare, interpretate corect și asamblate organic și se propun soluții realiste pentru înfăptuirea unui învățămînt formativ, în deplina accepțiune a cuvîntului, accesibil, interesant și deschis spre viitor.

Subscriem, cu convingere, la aprecierile acad. Gh. Mihoc din prefață: „Învățămîntul matematic va avea mult de cîștigat, generalizînd rezultatele acestui experiment”.

D. RIMER

Ideologic și social

Un moment important în conștiința comunistilor, a tuturor oamenilor muncii din țara noastră l-a constituit elaborarea, la Plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971, a programului ideologic — privind ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, așezarea relațiilor din societate pe principiile eticii și echității socialiste. Insușit de Conferința Națională a partidului din iulie 1972 și adoptat ca propriu ei program de lucru, programul ideologic fundamentat la Plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971 a devenit programul întregului popor, ansamblul său de idei și principii devenind apoi parte componentă a Programului Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, adoptat la cel de al XI-lea Congres din noiembrie 1974. Există o strânsă legătură, ca unitate de esență, între programul ideologic elaborat de Plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971 și Programul partidului adoptat la cel de al XI-lea Congres: programul ideologic formulat în noiembrie 1971 reprezintă, se poate spune, **documentul — moment de conștiință** al acestei concepții ce se impune ca știință generalizatoare de experiență istorică revoluționară și de sinteză a gândirii revoluționare, care este Programul partidului adoptat la cel de al XI-lea Congres, document conceput ca fiind Carta fundamentală ideologică, teoretică și politică a partidului nostru. Programul ideologic, parte intrinsecă a Programului P.C.R. adoptat la Congresul al XI-lea, are astfel o semnificație fundamentală în viața societății noastre, ca pirghie vitală în marea operă istorică de edificare a socialismului multilateral dezvoltat. În ce privește traducerea sa în practică, pentru a deveni în tot mai mare măsură o practică a muncii și a vieții în toate domeniile de activitate, „nu este vorba de o campanie — cum s-a precizat încă la Plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971 — ci de a așeza întreaga noastră viață socială pe principiile eticii și echității socialiste și comuniste, pe noi norme de convenire și relații sociale”, care să ridice societatea la imaginea unei noi civilizații materiale și spirituale în istorie. Practic, „menirea istorică a socialismului — sublinia secretarul general al partidului nostru la Plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971 — este nu numai de a elibera omul de aspirare și exploatare, de a asigura bunăstarea lui materială, ci de a făuri o civilizație spirituală superioară”, precizând astfel că societatea socialistă multilateral dezvoltată, pe măsura edificării sale tot mai depline și a perfecționării neîncetate a structurilor înfăptuite, va reprezenta în planul istoriei, ca formațiune social-economică înscrisă viguros pe linia progresului, atât un sistem economic și social puternic dezvoltat, care să asigure condiții optime și demne de muncă și viață tuturor membrilor săi, însemnând astfel o civilizație materială avansată, dar totodată și o lume fundamental nouă din punct de vedere spiritual, ca mod de viață, ca demnitate a vieții, ca esență a civilizației, ca semnificație a omului. Actuala etapă istorică, în care societatea noastră este angajată în edificarea acestui model specific de civilizație socialistă, impune ideologicul drept una din pirghiile esențiale ale procesului revoluționar al devenirii sale. Faptul că ideologicul dobindește astăzi, din această perspectivă, un asemenea rol de importanță hotărâtoare în activitatea de făurire a noii societăți socialiste se explică, între altele, prin aceea că esența ideologicului se referă prin excelență la natura umană a relațiilor sociale, iar în actuala etapă de dezvoltare a țării noastre — aceea a înfăptuirii socialismului multilateral dezvoltat — problema relațiilor sociale a căpătat ea însăși o semnificație fără precedent. Având la bază „rolul esențial al forțelor de producție în dezvoltarea societății”, perioada istorică pe care o parcurgem constituie totodată — cum s-a precizat la Plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971 — „etapa când problema relațiilor sociale, a relațiilor dintre oameni, când afirmarea principiilor noi în practică condiționează întreaga dezvoltare socialistă a țării, viitorul comunist al patriei”. Relațiile sociale sînt, în societatea noastră, deopotrivă, raporturi între oameni ca dependență materială — ca egalitatea tuturor față de tipul de proprietate, care este socialist în întreaga economie, dar și raporturi ca dependență spirituală între ei: raporturi comuniste de etică și echitate, ca raporturi de conștiință — pe planul subiectiv al ființei, care înseamnă autodeterminare în lumina conștiinței de sine. Societatea socialistă înseamnă o nouă formațiune economic-socială, precum și un nou mod de viață în istorie; în actuala etapă de dezvoltare multilaterală a socialismului, societatea noastră, ca nou mod de viață, este preocupată în chip deosebit, cum este și firesc, de calitatea vieții. Edificind o nouă existență socială și o nouă conștiință socială, în măsura în care fundamentează noi relații sociale și interumane, de ordin material și spiritual, societatea noastră are în vedere calitatea acestor relații, pentru că tocmai însăși această problemă de calitate a vieții — a socialului și a conștiinței de sine, pe care și-o poate pune și rezolva, îi oferă un câmp vast de manifestare a superiorității în raport cu oricare alt tip de orînduire socială. De aceea este firesc, totodată, ca în actuala etapă, în care societatea are în atenție calitatea relațiilor sociale, a tuturor raporturilor interumane, ca raporturi ale muncii și vieții, și rolul ideologicului, de ridicare a conștiinței, să se accentueze tot mai mult, să devină de maximă importanță, decisiv chiar, putem spune, în înfăptuirea procesului revoluționar al afirmării noii orînduiri ca civilizație materială și spirituală superioară. În acest sens, programul ideologic vădește, de altfel, o strînsă legătură cu însuși programul dezvoltării economico-sociale. În lumina politicii științifice a partidului nostru, programul de dezvoltare economic-socială și programul ideologic prezintă nu direcții complementare, ci constituie determinări istorice vital interconexate, laturile fundamentale ale procesului revoluționar unic de făurire a socialismului multilateral dezvoltat și de înaintare spre comunism. Mai mult, avînd în vedere acest rol deosebit al ideologicului în ce privește fenomenul social de ansamblu, se poate spune că programul ideologic vizează din interior însuși programul dezvoltării economico-sociale, față de care se relevă ca factor dinamizator, definindu-se ca motor al devenirii istorice, urmărind dezvoltarea și perfecționarea societății în totalitatea laturilor și compartimentelor sale.

Programul ideologic ridică cerința ca în actuala etapă, conștiința, factor de ordin subiectiv, să se impună cu forța necesității obiective. Acest fapt presupune, din perspectiva rolului pe care îl are astăzi ideologicul, noi exigențe pentru conștiința însăși și trebuie să vorbim în acest sens — dacă privim conștiința nu la modul abstract ci avem în vedere concretul ei: ca un concret al muncii și vieții — de calitate conștiinței de sine. Iar ceea ce se impune subliniat pregnant, în acest sens, este faptul că problema ridicării conștiinței — ca obiectiv fundamental al programului ideologic, care presupune cerința ca principiile sale să devină în tot mai mare măsură o practică socială în plin proces de generalizare — este ea însăși o problemă practică. În acest fel, programul ideologic impune cerința unei preocupări tot mai susținute pentru ridicarea conștiinței maselor, a fiecărui membru al societății, iar concretul acestei creșteri înseamnă convingeri comuniste — adevărate convingeri de muncă și viață, pentru că munca și viața înseamnă adevărata lor confirmare.

Mircea DRAGOMIR

blicase o carte în care se ocupa de Așezământul și legământul lui Mihai-Vodă. Problema mă interesa în mod deosebit și pe mine. Am îndrăznit să fac unele obiecții critice într-o recenzie, pe care am trimis-o la „Convorbiri literare”, și care a apărut spre marea mirare a profesorului Longinescu. Știu că l-a întrebat pe directorul revistei — era Simion Mehedinți — cum e cu puțină să tipărească o recenzie a unui elev de liceu la o carte a unui profesor. La care profesorul Mehedinți i-a răspuns: «Știi, noi n-avem în vedere nici calitatea, nici vîrsta, nici profesia celui care semnează. Ne uităm doar la text. Dacă e bine scris, e argumentat, îl publicăm...» Asta se întimpla în 1919. Vreau să spun deci că începutul activității mele scrise, ca istorie, datează de 56 de ani.

— Există puncte de contact, elemente de continuitate între concepția pe care o aveți asupra istoriei și cea pe care a avut-o părintele dumneavoastră?

— Sigur că există. Nici nu s-ar putea altfel văzînd cum lucra, grija pe care o pune în demonstrație, fiindcă lucrările pe care le-a lăsat el au caracterul unor adevărate demonstrații matematice, — de aceea și rezistă pînă în ziua de astăzi și concluziile lor n-au fost infirmate de cercetările ulterioare — am învățat să mă deprind cu rigoarea științifică. Am constatat apoi importanța pe care o acordă materialului documentar inedit, care în lucrările sale constituie baza, esența oricărei cercetări. Am remarcat, de asemenea, deosebita grijă pe care o pune în forma de expresie. Nu o dată transcria cite un paragraf de două, trei ori, pînă ajungea la o formă acceptată. Căuta, cu alte cuvinte, o precizie a termenilor, care însemna la el respect pentru cititor.

— Care-i, după opinia dumneavoastră, obligația esențială a unui istoric?

— Să spună adevărul! Adică să caute să informeze exact și cinstit asupra felului cum s-au petrecut lucrurile. În această privință există și un cuvînt al lui Miron Costin — cel mai de seamă cronicar al nostru — care spune așa: nimica nu strică credința celor ce scriu letopiseșele «ca fătura cînd veghe voia unuia și coboară lucru cu hulă altuia». N-ai voie, așadar, să lauzi fără temelii, sau să scobori pe cineva fără temelii. Trebuie să fii o justă cumpănă și a aprecierile sau judecățile de valoare să fie întotdeauna întemeiate.

— Spiritul enciclopedic al lui Iorga a determinat la un moment dat prin exemplul său în istoriografia noastră o tendință de cuprindere și tratare cît mai largă a problemelor istorice. Dumneavoastră v-ați axat însă, exclusiv, cercetările de o viață numai în sfera istoriei românilor?

— E firesc! Un vechi proverb românesc glăsuiește astfel: cămașa e mai aproape decît jocul... Păi, eu sînt român! Țara asta este țara mea, țara noastră a tuturor. De ce era să mă ocup, deci, în primul rînd? Apoi aș putea să aduc în sprijinul meu și un argument, ca să zic așa, formal, administrativ. Am fost la Universitate profesor de istoria românilor. M-am specializat în domeniul în care profesam. Da' nu m-am ocupat în exclusivitate numai de istoria noastră,

asa cum ar părea la prima vedere. N-am înțeles niciodată să rup istoria românilor din cadrul general al istoriei europene. După cum Iorga n-a înțeles ca, fiind profesor de istorie universală, să facă abstracție de istoria românilor, ci, dimpotrivă, s-a preocupat de atîtea ori și în atîtea feluri de istoria noastră. În ce mă privește, o dovadă că nu m-am limitat doar la un spațiu strict și am căutat să am o deschidere de perspectivă cît mai amplă asupra obiectului, o constituie problema formării poporului român, a etnogenezei noastre, problemă pe care am dezbătut-o, de altfel, și într-o carte apărută în cursul acestui an la Editura „Scrisul românesc” din Craiova. Arăt acolo că istoria formării poporului român nu poate fi despărțită de istoria formării celorlalte popoare romanice din Europa. Ca atare, fiind același proces peste tot, istoria noastră în întunecatul mileniu al migrațiilor nu constituie nici o enigmă și nici un miracol, cum s-a spus nu o dată atît de către specialiștii străini cît și de către, din păcate, unii istorici români. Eu consider că a fost un fenomen perfect normal... Acum, însă, dacă trebuie să punem un accent în ceea ce privește profilul cercetărilor mele istorice, evident că la mine accentul tonic, cadu asupra istoriei românilor. Și zic istoria românilor și nu istoria României. Fiindcă românii sînt mai vechi decît România și se întind pe o suprafață mai mare decît suprafața României.

— Ce a însemnat „Revista istorică română” în momentul apariției ei? Care erau principiile ce călăuzeau această publicație?

— A însemnat această „Revista istorică română” un organ prin care generația mea — și nu mă gîndesc strict la istoricii care aparțin acestei generații, ci și la lingviști, ca Al. Rosetti, la arhitecți ca G. M. Cantacuzino, la istorici literari ca N. Cartojan, deci la diferiți reprezentanți ai disciplinelor umaniste înrudite — a căutat să expună un punct de vedere, să susțină acest punct de vedere cu argumente, să ia atitudine pentru sau contra diferitelor teorii care se vehiculau în vremea aceea. Revista a apărut timp de șaptesprezece ani, din '31 pînă în 1948, și cred că a marcat un moment în dezvoltarea istoriografiei românești. Noi am socotit că era necesar atunci să insistăm asupra aspectelor istoriei sociale, economice, instituționale și mai ales culturale ale trecutului nostru. Ele erau în genere estompeate în sintezele consacrate în acea perioadă istoriei românilor, acordîndu-se prioritate îndeosebi aspectelor politice, diplomatice și militare.

— Dintre lucrările dumneavoastră, numeroase și de importanță deosebită pentru studiile istorice, care vă este mai apropiată?

— De, e greu să faci o categorisire. Dar, evident, pe primul plan stau sintezele de istorie românească: prima sinteză, pe care am făcut-o în anii '35-'46, a doua sinteză, pe care am lucrat-o împreună cu fiul meu și care a apărut în '71, la editura „Albatros” și acum a treia sinteză, scrisă tot cu fiul meu, care va apărea în opt volume — sper să-i văd și sfîrșitul — primul volum fiind tipărit deja de către „Editura științifică”.

— Rezultatul muncii unui istoric presupune totdeauna existența sintezei? Sinteza este un scop sau o urmăre?

Cu acad. CONSTANTIN C. GIURESCU despre: „Conștiința adevărului istoric”

— Ar fi de dorit, bineînțeles, ca experiența pe care ai acumulat-o timp de viață, dacă ai norocul să trăiești o viață mai îndelungată, să fie concretizată într-o lucrare de sinteză. Nu toți însă au acest noroc. Iată de pildă G. Vălsan, care e o minte foarte bine împodobită, un eminent geograf, n-a putut să dea o operă de sinteză, fiindcă a murit tînr...

— Totuși, Cimpia română...

— Aceea este teza lui de doctorat. Es un început. Dumneavoastră ați vorbit în să de sinteză. Sinteza înseamnă operă finală, operă de — cum să spun? — înbunătățire a tot ce știi, a tot ce-ai gîndit. Vă san ar fi putut da o asemenea lucrare avea calitățile necesare; moartea l-a împiedicat, ca și pe Părvan, de altfel... Părvan a apucat totuși să facă o sinteză Getica. Parcă presimțea că se va sfîrși repede. A lucrat zi și noapte. Am fost martor anilor aceia ultimi de încordare maximă. La trei luni după ce a terminat Getica, viața lui s-a curmat. A fost un dintre cele mai mari pierderi pentru cultura noastră. Părvan era tipul magistruului. El însuși era o sinteză fericită, foarte rar întîlnită: un erudit dublat de un literat și de un filosof.

— Un istoric nu trebuie să fie și un filosof?

— Ba da! Practica arată însă că nu toți de-aia sunt și filosofi...

— După cum aceeași realitate ne dovedește că există savanți ce au lăsat opere capitale în domeniile în care s-au ilustrat, fără ca să realizeze în schimb vase lucrări de sinteză.

— Un asemenea caz este și cel al lui Demostene Russo. El n-a apucat să dea opera amplă la care se angajase, privi-

MIHAI LEOVEANU

Poezia

Ar fi trebuit să te bucuri plîngînd
știi că mă privește o lume
fiecare cu ochi mari în suflet
fiecare așteptînd o minune

ar fi trebuit să te bucuri de teamă
puteam să cred doar lingă ei de-o vreme
fiecare mă visa în alt loc
doar în somn încetau să mă cheme

ar fi trebuit să te bucuri încet
miinile tale spuneau mai aproape
pentru ei nu puteam să mai mor
pentru ei eram flacăra-n ape

ar fi trebuit să te bucuri deplin
tiparele sparte singerau peste case
plutea între noi o iubire mai mult
și prin ea tot ce-acum se aflase

ar fi trebuit să te bucuri la fel
știi că mă privește o lume
și numai atît ar fi fost de ajuns
pentru numele tău să mă nasc fără nume.

Să-i spui

Să-i spui că fluturii plutesc la fel
și răstigniți pe geamuri mulți se sparg
să-i lași tăcere totuși să-i vorbești
atît — despre-un timp cu mult mai larg

să-i spui că am furat grădini de aur
și am găsit doar urne cu cenușă
să-i spui că șerpii mă tot strigă noaptea
și nu găsesc în mine deschisă nici o ușă

să-i spui că m-am vîndut pe un cuvînt
și poți să-i spui că nu mai am ce vinde
că am trecut și nu mă poate-opri
oricît mi-ar strînge drumul dinainte

să-i spui că am îmbătrînit pentru un timp
și nu privirea-i poate să mă-nvie
că nu mai sînt nimic nimic nimic
doar un copil bolnav de poezie.

Există anotimpul candoare

Și totuși mai este ceva înainte
și totuși mai trăiesc în așteptare
zidindu-mi țipar din cerneluri uscate
sînt liniștea valului care nu moare

și totuși mai este ceva în artere
chiar în umbrele noastre visînd
mai strigă în mine o voce curată
poruncindu-mi să fiu doar ce sînt

și totuși mai este ceva de aflat
există anotimpul-candoare
sărutul prin care din trup vom urca
spre-a veni dintr-o altă ninsoare.

P

tor
lalți
acol
lalți
toru
prez
dar
văzu
mîn
în f
indu

jind
Iar
cît
cu l
coj
să-l
daci
ce-
fi n
vîr
ginc

zare
niță
am
nuli
șul.
vor
dar
poa
din
mîs
baj
prie
cinc
dra
de

relațiile greco-române pe o perioadă de două milenii și jumătate aproape. A scris mai întâi din această lucrare. Prin viața nepoților lui, a Ariadnei și a lui Nestor Camariano, le-am publicat în '39, cele două volume de Studii greco-române. Inșă, cum ați relevat just, o sea-ă din contribuțiile lui rămân și astăzi primitive. De pildă, Critica textelor și Câteva ediții, carte de care nu te poți spensa cînd e vorba să editezi un text achi.

— Pentru că aminteați de Demostene Russo, cum vă explicați astăzi divergențele de opinii ce au intervenit între și Iorga?

— Demostene Russo era, cum v-am spus, un erudit, care migălea luni de zile asupra unui detaliu. Avea fobia revolvării absolute a unei probleme. În sensul acesta el era un perfecționist. Ei gur, Iorga avînd o activitate atât de multilaterală, era firesc ca nu în toate etaliile să poată găsi nota exactă, ceea ce în ultimă instanță interesa mai puțin deț de amploarea și monumentalitatea dificiului pe care-l clădea Iorga. edeți, să puil accentul pe informație tunci cînd e vorba de o sinteză asupra toriei universale, spre exemplu, nu mi e pare a fi modul cel mai potrivit de judeca o astfel de carte. Sinteza lui Iorga interesa, în special, prin punctul său de vedere asupra problemelor, prin elul în care a văzut el curente de lei, modul în care se încetănează diferitele perioade ale istoriei universale. A pot să fie unele omisiuni, sau unele specte mai estompate, asta nu mi s-a arăt a fi niciodată — așa cum i se ărea lui Demostene Russo — atât de nportant... Oricum însă, fatalele ciociri le opinii dintre cei doi nu scad cu imic nici meritele lui Iorga, nici ale ai Russo. Fiecare cu contribuția sa la ezvoltarea științei și culturii noastre. ealtfel divergențele de păreri e normal să existe între oameni pentru care rofesiunea lor se confundă cu însăși xistența. Poti să nu fi de acord cu ineva în privința unor probleme de tință. Asta nu trebuie să te împiedice, n schimb, să consideri personalitatea elul de care te despart, sub anumite aporturi, în întregimea ei și să dai aracterizarea cuvenită. Iorga a fost o tare personalitate, nu numai pentru eamul nostru, dar reprezentativă penru firea omenească.

— Care vi se pare a fi cerințele pe are trebuie să le îndeplinească un istoric ce se angajează să scrie astăzi storia românilor?

— V-aș putea spune că veți putea afla ăspunsul, dacă vă veți da osteneala să itiți primul volum al ultimei mele inteze, scrisă în colaborare cu fiul meu. ar, privind în mod serios lucrurile, reo că trebuie să-și întemeieze orice atreprindere pe o cunoaștere adincă a zvoarelor. O istorie nu se scrie apoi ără a avea o concepție asupra fenomeului istoric. Punctul de vedere al materialismului istoric te ajută în acest el să lămurești o serie întregă de asecte, dînd importanța cuvenită elemenului economic. Este incontestabil că există deasemenea în desfășurarea ceasta a istoriei naționale — desfășurare pe care eu aș compara-o cu curgeea unui mare fluviu, de pildă a Durării — un raport reciproc și necesar tre masă și personalitate, ce trebuie

înțeles și explicat. Personalitatea este expresia masei, adică ea reprezintă la un moment dat aspirațiile, tendințele spre un nou ideal al masei, după cum la rîndul ei personalitatea influențează masa tocmai prin ceea ce constituie caracterul individualității sale. Cînd te ocupi de istoria unui popor nu poți deci să ai în vedere doar un singur element. Ele se determină și se condiționează reciproc, deși — fără a ignora ceea ce înseamnă masa sub raport economic, militar, cultural — în concepția mea personalitatea s-a bucurat întotdeauna de un rol preponderent. Să vă dau un exemplu care justifică într-un fel poziția mea: între Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare, Moldova a trecut printr-o perioadă mizerabilă — ucideri între membrii aceleiași familii, umilintă, sărăcie — o perioadă de rușine. A venit însă personalitatea: Ștefan cel Mare. Tot acela era poporul, tot aceea era țara, dar apăruse omul care a știut să facă apel la puterile mari ce coexistă în fiecare clipă în ființa omenească.

— Asta explică atunci și mobilul care v-a determinat să studiați monografic citeva dintre marile figuri ale istoriei noastre naționale.

— Am avut și am pentru Cuza o deosebită simpatie. De aceea am și ceretat toată arhiva lui de la Biblioteca Academiei, opt mii și peste cinci sute de documente, iar pe temeiul lor am făcut cartea despre Cuza. Îl consider reprezentativ românesc. În fond a fost un revoluționar acest Cuza, care a îndrăznit lucruri la care alții nici nu îndrăzneau să se gîndească, ducînd la îndeplinire idealurile generației de la 1848... Cred deasemenea că Ștefan-Vodă e personalitatea cea mai complexă pe care a dat-o neamul românesc. Talentul omului de stat este să știe să facă apel la capacitățile creative ale firii omenești și făcînd suma să obțină realizări epocale. E cazul lui Ștefan-Vodă, al lui Mihai-Vodă, al lui Tudor Vladimirescu, al lui Bălcescu... În ce privește contemporaneitatea, îl consider pe Nicolae Ceaușescu un mare om de stat al națiunii noastre socialiste. Veți vedea că istoria va ratifica această judecată de valoare!

— Existența în bibliografia operei dumneavoastră a unei cărți precum Jurnal de călătorie mă determină să vă întreb dacă nu cumva aveți în intenție să publicați și alte lucrări cu caracter memorialistic?

— Într-adevăr, am de gînd să scriu — în măsura în care soarta-mi va da timpul necesar — o serie de amintiri. Împrejurările vieții mele au fost de așa natură încît am venit în contact cu foarte multă lume și am asistat la extrem de numeroase și importante evenimente. Îmi amintesc împrejurările tragice ale răscoalei din '907, am văzut plecînd în campania din '913 și am citit inscripțiile care erau pe ușile vagoanelor de tren ce-i transporta, am trăit vremurile de sacrificii și lipsuri a'e războiului pentru întregirea statului național, am luat parte la viața politică românească interbelică, am cunoscut personal optsprezece prim-miniștri ai țării — cu unii am lucrat direct, cu alții am venit doar în contact — am supraviețuit perioadei întunecate a celui de al doilea război mondial. Viața mea deci sub acest raport este destul de

plină. Poate că unele lucruri pe care le știu și altele pe care mi le amintesc, au să folosească.

— Memorialistica este ea însăși o sursă a istoriei!

— Evident! Cu o singură condiție însă: să fie corect scrisă, să nu constituie o piedică pro domo. Asta-i cusurul cel mare al memoriilor: vor să pună pe autorul lor în lumina cea mai bună cu putință. Nu este bine! Omul are și părți de ascensiune și părți de scădere. Trebuie să spu lucrurile așa cum sint. Să nu cauți din toate împrejurările să tragi spuza pe turta ta.

— Literatură propriu-zisă n-ați încercat să scriți?

— Nu, n-am încercat. Eu cred că dacă spui bine ceva ce ai de spus în domeniul tău nu mai e nevoie să recurgi la alte mijloace. Ceea ce m-a preocupat întotdeauna a fost să redau exact realitatea. Am spus numai ce am văzut, și am simțit, și am crezut. Consider că lucrările mele au o valoare în sine, care poate să fie și una literară. Știți, cînd te uita la o mașină, de pildă, la o mașină Diesel electrică, ea are o frumusețe funcțională, frumusețe care rezultă din faptul că ea corespunde întrutotul scopului pentru care a fost făcută. Iți da impresia forței și a puterii. O lucrare istorică în care supui atenției o epocă cu evenimentele și oamenii ei, descriind în toată amploarea lor faptele, n-are nevoie de efecte literare. Realitatea documentară impresionează prin ea însăși. Nu-mi plac cărțile istorice cu zoroane stilistice. Fresca istorică are nevoie de sobrietate.

— Înțeleg deci că și preferințele dumneavoastră de cititor merg spre literatura realistă.

— Desigur! De aceea consider că Groapa lui Eugen Barbu este o lucrare extraordinară, una din cele mai puternice creații ale literaturii românești contemporane. Pentru că este o operă autentică. O lume întregă trăiește acolo, cu felul ei specific de a vorbi, cu felul ei propriu de a acționa. La fel în Moromeții lui Marin Preda, ca și în unele cărți ale lui Lăncrăjan... Avem o literatură bogată, cu puternice tradiții realiste.

— Stimate tovarășe profesor, ce credeți că ar trebui să li se recomande celor care se apropie astăzi de studiul istoriei?

— Să învețe temeinic meseria. Nu poți să fii istoric, dacă mai întîi nu înveți să fii ucenic, apoi calfă, după aceea meșter și, în fine, protomeșter — cum se spunea în vechime — adică meșterul al mare. Astea sint stadii prin care trebuie să treci obligatoriu. Cine-și închipuie că un istoric se improvizează, sau că poate să se ivească dintr-o dată, se înșeală fundamental. De aceea «răsar» mulți istorici, dar, vedeți, pînă la urmă timpul selectează. Trebuie o pregătire serioasă, foarte minuțioasă. Și mai trebuie acel simț, acea conștiință a adevărului istoric. Cine n-o are pierde vremea fără folos pe un ogor care nu este al lui.

— Vă mulțumesc și vă rog să mă iertați că v-am răpit un timp atât de prețios.

— În definitiv nu a fost un lucru care să mă obosească. Îmi face plăcere să-mi amintesc ceea ce a fost. Chiar în viața mea.

(Convorbire consemnată de Nicolae FLORESCU)

GHEORGHE TOMOZEI

Ceas de turlă

A bătut ceasul cel vechi, dar ce-a bătut? Ai fost mai aproape de el, deci spune-mi? Ce limbă vorbește cu limbă arămită? Și ție ție se pare că bate numai o literă, o singură literă, litera a?

Poate fi o literă carnea și piclea și osul, ale unui grai?

Nu se poate, așa-i?

Sonetul vechilor auzuri

Știi să-l auzi din, fără greieri, casa, pe greierele-literă cum sare din raftul cărților înșelătoare — dar nupțial ce l-a primit mireasa?

Din amintire, singele-l ascuți cum bate-ntr-alții povestindu-ți fiul, auzi în cești cum pilpiiie tirziul și pașii dragostei i-auzi, descuți?

Aud desfoliindu-se oglinde, aud ceremonia ploii. Luxuri ale urechii mele tresărînde

la muzici mișcînd apele-n havuzuri, cu trupul meu în care-și au morminte cele mai vechi din stînzele auzuri...

Asonanțe

Mi-e sete — apeii beau plînsa, mi-e foame — mestec flori ascunse, mi-e dragoste — înduplec frunza cu mine să rodească frunze. Mi-e noapte — o lăcustă scapăr mi-e prea tirziu, mi-e repede și nu mai știu, cînd mi-e lucafar să mă gîndesc la lespede...

Liviu SUHAR:

„La munte”

Povestitori sadovenieni

„din Moțoc din Județul sărmanilor este un povestitor de la munte. Tot timpul cit au ținut poveștile celor și n-a scos o vorbă. Respectul lui pentru lumea de desăvîrșit. El are însă ocazia unică de a se arăta celor și vindea prin cuvînt dramele năpăstuirii. Povestire prezintă, ca și pe comisul Ioniță, dar personalul se el însuși: „Nici nu-l băgasem în samă pînă-atunci; tă vremea stătuse acolo cu noi, și tăcuse. Tăcuse și-și vin, și abia acum-a venise gust de vorbă și chef. Cu a făcu vînt oalei peste flăcările focului. O auzii țipînd te, la grămada cioburilor, — se sfărma și tăcu, încheurta.”

„n-a mai cunoaște băutura, vorbi iar ciobanul rînu nc-om mai întîlni decît după ce-oi fi și eu ulcior. e nu mă cunoașteți, să știți că eu nu-s mai departe de arău, ș-acolo am stîna cu alți tovarăși, și bordele pline de brînză și de lapte acru, și alte bordele cu poclăzi și mă chiamă Constandin Moțoc. Cine vrea să știe, pot că mă duc pînă într-un sat la apa Siretului, să aflu sălășluiește pe lume os din osul părinților, — o soră t și cu care nu m-am văzut din tineretele mele. Dacă-a să măntorc înapoi la oi și la tovarăși și la înfristare, pe unte, undc nu se domolește vîntu niciodată, — ca și lui.”

„Izarea discursului este evidentă și ajută la caracterizarea profesiunii a povestitorului. Atitudinea comisului Ione povestitorului care-l „încurcă” în spunerea poveștii lui, niciodată reluată, e a unui povestitor superior ciobanului Rarău și de aceea în colțul gurii îi înfloreste disprețanță însă nu se descurajează. El știe că nu are darul unveniei sînt prin definiție oameni scumpi la vorbă), ea trebuie spusă oricum: cine i-a încredințat-o nu rădat. Memoria lui trebuie reinviată, iar fapta ieșită trebuie comentată. Povestirea nu strălucește, ca a comiții, prin arta vorbirii scence, ci prin naturalitatea limbii reușește să transmită starea personajelor („Atuncea cesta al meu a simțit că-i crește pe spinare păr de”). Povestitorul, rememorînd cu înfiorare și cu durere incitului țaran, o trăiește și el din nou („Eu nu înțeleg în murit”), cu toate eruzimile ei. Ascultînd povestea

dramatică a ciobanului de la Rarău, comisului Ioniță i-a mai dispărut disprețul, i-a mai scăzut jîgnirea: povestitorul nu s-a făcut de rușine. Povestea hanului nu și-a pierdut din strălucire. Ciobanul nu are imaginația comisului și nici știința efectelor de regie, dar el cucerește prin realismul celor relatate, prin sinceritatea cu care povestește drama. Povestitorul ne dă explicații asupra firii și rostirii ciobanului; vorba lui e neliniștită, fără înflorituri. Limbajul povestitorului e neguros și reproduce starea lui după sfîrșitul istorisirii. Scriitorul caracterizează printr-un comentariu sintetic psihologia celui care s-a confundat cu povestea: „Sfîrșindu-și povestirea, ciobanul pufni spre flăcări amărăciunea pe care o avea încă în el. Apoi ne privi turbure și începua a ride picziș, vîzîndu-ne că tăcem. Și se trase deoparte la tohoarea lui și stătu iarăși închis în mîhnire ca mai nainte, fără bucurie și fără lumină, ca-n negurile muntelui.”

Povestirea Negustor lipscan cuprinde două micronarațiuni: a călătoriei negustorului Damian, cu relatarea nouăților din vizita făcută la Lipsca și a reîntoarcerii și „vămuirii” lui în țară. Povestirea se transformă în piesă de teatru: hanul e scena. Actorii care joacă: Dămian, Ancuța, comisul Ioniță, moș Leonte, Neculai Isac și mulți alții care fac, mai mult sau mai puțin, figurație. La deschiderea cortinei, toți trăiesc așteptarea promisei povești: „Însfîrșit, venise acel mult dorit ceas, cînd puteam să mă pregătesc a asculta cu mare plăcere istorisirea prea cinstită a nostru comis Ioniță de la Drăgănești”; dar un alt povestitor — actor, „neplanificat”, va schimba programul reprezentațiilor. Nimeni însă nu protestează personajele sadoveniene au un instinct al afectivității, al comunicării nemijlocite. Orgoliu și invidia nu le sînt cunoscute. Formulele de adresare sînt ale unor oameni care și-au depășit condiția: „...vă rog să mă socotiți ca cel mai umilț rob al domniilor voastre”, sau această mărturisire în care Jescoferim nu numai o declarație publică, dar și un cod moral cu totul aparte: „Mie-mi place negustorul acesta”. Povestitorii-actorii trăiesc nu numai frumusețea povestirilor dar și memoria cuvîntului vechi roștit cu o neprefăcută înduioșare. Să urmărim și să reținem apariția negustorului lipscan la Hanu-Ancuței și dialogul lui cu comisul, un alt îndrăgostit de conversații cu caracter de psalm: „Carăle și cărășle treceau podețul prin lucirea finarului Ancuței. Am numărat trei cară cu coviltire de scoartă, mari și grele, sunînd plin. Tăranii îndemneau boii: hăis-hăis! Și bicele de cîneșă plesneau ușor. Trecură și se mistuiră sub șandramaua neagră a hanului. O vreme mai auzirăm glasuri amestecate, jugurile căzînd unul după altul, apoi viersul subțire și vesel al hangîței.”

Comisul Ioniță are rolul de regizor: el stabilește cine să intre în scenă, cine să comenteze sau să infirme faptele povestite.

În această povestire, moș Leonte preia din cînd în cînd rolul comisului, caracterizînd cu o intuiție remarcabilă morala și comportamentul personajelor. Zodiierul face ca personajele hanului-teatru să primească o existență nemaicunoscută. Moș Leonte cunoaște oamenii după zodia în care s-au născut, după un sistem propriu de investigație și de interpretare a semnelor. E un vraci cu aceeași veche și neprețuită știință a descîntecului și a vrăjilor, ca și a presviterii Olimpiada. Dintr-o aruncătură de ochi el îl „citește” pe jupînul Dămian:

— „Al dreptate, cinstite comise, încuviință moș Leonte. Omul care vorbește și ride în cea dintăi clipă cînd te-a văzut, nu are întru sinc nici viclenie, nici ascunziș, și mai ales, dacă Dumnezeu l-a lăsat să se nască în zodia Leului și sub stăpînirea planetei Soarelui, apoi nu va găsi împotrivire nici ca să dobîndească avere, nici să se bucur de cînte la cei mari. Lucrurile sînt vrenice și spornice; și măcar că va umbla semeț și va scriși din picioare, se va arăta pururea blajin și cu prietinie...”

La han s-au spus, pînă la sosirea negustorului lipscan, întîmplări care s-au petrecut în spațiul românesc. Odată cu Dămian Cristîșor, povestea povestitorului însumează și recunoaște o nouă temă: aceea a peregrinului cu vocația călătoriei, a cunoașterii altor meridiane. Marea poveste a hanului ia cunoștință de o realitate exotică: aceea a negustorului român care vine în contact pentru prima oară cu lumea și civilizația apusului. Imaginile și faptele povestite la han în limbajul autohton trezesc numeroase reacții. Sînt confruntate două civilizații, ca și în Zodia cancerului, numai că în această povestire natura și condiția personajelor e alta. Dămian Cristîșor e un Dinicu Golescu din Insemnare a călătoriei mele... Totul e comentat din perspectiva vieții de acasă. Negustorul e în rolul lui și scena este de o mare autenticitate. Povestirea începe, dar ceea ce e interesat de a ascultor nu e poezia ei, arta rostirii, ci faptele concrete, ceea ce povestitorul a văzut, a cunoscut, a reținut. Nenumărate sînt replicile celor care ascultă: o lume necunoscută lor încearcă să-i acapareze prin gradul ei de civilizație, prin morala ei. Comisul Ioniță dă o replică incitantă cu acel provocator: „Așa?” povestirii negustorului lipscan. Teatralizarea povestirii, prin intervenția celorlalți în povestea lui Dămian crește pe măsură ce demonul comparației pune stăpînire pe ascultătorii de la han. Povestea se transformă în proces: o civilizație este supusă unui examen comparativ pe măsură ce ea este cunoscută. Comparația, definirea raportului dintre cele două civilizații grăbesc ritmul desfășurării scenice. Poziția fiecărui călător față de lumea povestită nu e a complexelor, ci a unei netulburate lucidități. Replicile conțin multă ironie, dar și o veselă îndoială. Personajele care ascultă umplu hanul cu hohote de ris.

Zaharia SANGEORZAN

Spectacole de referință

ACTORUL ȘI PICTORUL

Orice creație autentică, se știe, poartă ceva din personalitatea creatorului. Poartă o taină a sa. Suprema generozitate a creatorului este că dezvăluie lumii taina sa — îi vorbește din sine... se destăinuie. Aici, în această deschidere publică stă altă generozitate: cât și chinul de a te despărți, într-un fel, prin extrovertire, de cele mai intime, secrete și iubite părți ale eului. Dacă nu ar fi dublat de caldă dragoste de oameni, de nobil umanism, actul dezvăluirii publice a eului s-ar năni impudor și n-ar fi artă. Însă acest act poate fi artă, poate lua formele ei și astfel devine sacru — sacră impudor!... Oricât ar dori un actor să fie personajul, nu va reuși mai mult decât o întîlnire cu el la jumătatea drumului; cei doi își vor împrumuta reciproc trăsături iar făptura de pe scenă va conține în mod fatal multe părți, încă nemărturisite ale eului actorului. Astfel, acesta din urmă se destăinuie publicului prin personaj, oferindu-se, jertfindu-și intimitatea conservatoare a eului. Poate de aceea Grotowski numea actorul „un sfînt contemporan”. Nu cred în actorul exclusiv tehnic. Nu pot crede în creația lui meșteșugărească pentru că nu include propria-i persoană, propriul eu. Cred numai în actorul de confesiune căci numai prin confesiune caldă se poate ajunge la adevărata fuziune sufletească fără de care nu pot să cred în teatru. Nu pot crede în actorul neconfesiv cum nu pot crede în artizanul care copiază tablouri. De la preistoricele desene rupestre pînă la relativ apropiatele vîrste ale artei plastice în care guvernă încă principiul fidelității față de temă (trompe l'oeil-ul) s-a descifrat cu evidență în indeletnicirea omului de a reprezenta pe un suport oarecare un element din afara sa, din natură, satisfacerea unei dorințe de posesie a exteriorului. Același semn al posesiei marchează actul făuri-

ri imaginii și în vîrstele mai recente ale plasticii în pofida faptului că, e drept, de data asta pe suport nu mai e reprezentat cu necesitate exteriorul ci, din ce în ce mai mult, interiorul artistului. Este vorba acum și în plastică de un demers confesiv. Dar sensul imortalizării, al materializării pe suport rămîne. Este posesia de către artist a propriei confesii. Spre deosebire de cea a pictorului, arta actorului este imaterială. Teatrul este o artă efemeră. Confesiunea eului actorului este limitată de un timp și marcată de acesta. Confesiunea eului pictorului, însă, transcende timpul. Actorul își risipește generos și pentru todeauna confesiunea în vreme ce pictorul și-o concretizează posedînd-o și ulterior ca pe o oglindă la care, eventual, se poate întoarce reimpulsionîndu-se. Confesiunea actorului se face într-un limbaj ce nu acceptă retrăducerea, un limbaj monodirecționat, ireversibil, alergînd o fracțiune de secundă către alte euri ca o cometă către infinit. Poate va reuși înainte de dispariție să aprindă ceva! Aici e singura satisfacție a actorului care, epuizat, pleacă fără să-și poată vedea vreodată propria confesiune, propria părțică din eu dăruită oamenilor. Plăcerea de a face un dar rezidă și în a admira și a te bucura la rîndu-ți de darul pe care-l oferi. Actorul este frustrat de această plăcere, el este un orb care-și dăruiește sufletul. Pictorul, în schimb, este primul care-și privește confesiunea, se poate astfel privi pe el; poate să o recepteze, să o modifice, deci să o posede în continuare. El vede darul-confesiune dar nu-i poate vedea pe cei cărora li-l face. Actorul, dimpotrivă, nu vede darul-confesiune dar îi poate simți pe cei care-l primesc și cum anume o fac. El le poate recepta și ghida reacțiile astfel posedîndu-i intructivă. Iată, deci, două tipuri fundamentale opuse de comunicare artistică, marcate fiecare de neîmplinirile sale specifice și unite de sensul comun al generosului gest-jertfă de descoperire publică.

Vladimir BRĂNDUȘ

Biografia
unei
capodopere

(urmare din pag. 1)

lor, cerînd înțelegere. Epilogul este un act justițiar. Rostind cuvintele: „Voința mea n-a fost nicînd în crimele mele! Biruit-am destinul! Am învins soarta mea!”, Oedip reprezintă triumful demnității umane. Compozitorul a insistat asupra acestui mesaj care sintetizează victoria binelui asupra forțelor obscure ale răului, încrederea că faptele scăpate de sub controlul conștiinței nu pot constitui capete de acuzare și că, deci, eroul său merită să fie izbăvit. Catarsisul poeticii antice suferă o modificare în sensul că ideea purificării omului nu este neapărat efectul suferinței, ci al setei de dreptate care, prin biruința ei finală creează o atmosferă de împăcare sufletească, eliberîndu-l pe spectator de coșmarul participării la momentele de tragism sfîșietor. Se ajunge la un nou arhetip construit ca și compartimenele Purgatoriului, Infernului și Paradisului Divinei Comedii din celele trinității conflict, spaimă, înseninare.

Fundalul literar al operei conține patru acte divizate în șase tablouri. Primele două acte sînt interpretarea liberă a legendei, actul al treilea rezumă sub forma variațiilor dramatice tragedia „Oedip rege”, iar actul al patrulea, un Rondo bitematic cu elemente de rondo-sonată, rezumă tragedia „Oedip la Colona”. Simetria operei este obținută printr-o riguroasă delimitare funcțională a fiecărui act. Cele extreme, avînd rolul de Pro-

log și, respectiv, de Epilog, sînt mai scurte ca întindere, învîluind o atmosferă de calm olimpian a cărei liniște se topește în atmosfera datinilor universale, ca sărbătoarea nașterii și litania morții, încadrează actele centrale brazdate de fulgere de maximă tensiune dramatică. Prin Oedip, Enescu a dorit să realizeze o lucrare exemplară de teatru muzical, intenție respectată atît prin siguranța cu care conduce desfășurarea dramatică cît și prin echilibrul formelor complexe care alcătuiesc un model de arhitectură clasică filtrat prin sensibilitatea unuia dintre artiștii noului umanism al secolului XX.

Preluînd de la Wagner cele două principii fundamentale care-i guvernează drama muzicală — subiectul țesut pe simbolul legendei antice și simfonia ca strat sonor capabil să-l comunice, Enescu a găsit în Oedip o posibilă intrupare a concepției sale umaniste. Etoșul dramei antice se continuă în alte lucrări care întregesc mesajul enescian. S-a afirmat că opera este bisectoarea unei trilogii din care mai fac parte *Simfonia a III-a* și poemul *Vox maris*, piese orchestrale cu cor mult sau activ, unite prin antiteza om-destin. Centrul tragic al trilogiei îl constituie dialogul dintre Oedip și Sfinx cu o celulă dramatică alcătuită, ca și în cazul *Simfoniei a V-a*, a *Destinului*, de Beethoven de un nucleu melodic format din patru note. Climatul elin al desfășurării acțiunii, rod al valorificării orchestrației eulitice sau lejerității cu care soliștii pot domina masa orchestrală, explicabilă prin faptul că Enescu însuși a fost un mare interpret înzestrat cu darul de a valorifica sonor cele mai subtile nuanțe ale instrumentului protagonist sînt alte calități prin care opera înfruntă judecata timpului revendicîndu-și locul de frunte în patrimoniul național și universal.

Dar, pentru ca acest deziderat să se împlinească, este necesar ca o-

pera să aibă parte de cît mai multe reprezentații. Deși premiera a fost întîmpinată de elogiile criticii rostite la un unison aproape perfect, „Oedip” nu a înregistrat decît unsprezece spectacole la Opera Mare din Paris și, ceea ce a sporit amărăciunea lui Enescu, nu s-a mai reluat, cu excepția audțiilor fragmentare, niciodată în timpul vieții autorului. După numai trei săptămîni de la moartea sa, Radiodifuziunea franceză a prezentat tragedia lirică într-o emisiune omagială. În 1956 are loc premiera de pe scena teatrului „La Monnaie” din Bruxelles, iar doi ani mai tîrziu, la 24 septembrie 1958, grație montării oferite de Teatrul de Operă și Balet din București, publicul român face, în sfîrșit, cunoștință cu „Oedipul” enescian. Imprimarea integrală pe disc „E-lectrecord”, ca și spectacolele organizate în cadrul unor turnee precum cele de la Moscova, Atena, Paris, Sofia, au reușit să demonstreze valoarea de unicat a lucrării, capodoperă a artei lirice a secolului nostru. Alături de alți compozitori ca: G. Puccini, R. Strauss, Claude Debussy, Alban Berg, Serghei Prokofiev, Arthur Honegger, Benjamin Britten, Enescu are meritul de a fi deschis noi orizonturi spectacolului de operă, contribuînd astfel la salvarea unui gen compromis de epigonii desueți ai lui Verdi sau Wagner. Este adevărat că opera din familia lui „Oedip” sau „Wozzek”, opere care nu strălucesc prin arii cantabile își fac cu mare greutate loc în repertoriul stabil al teatrelor. De aceea, fiecare reprezentație a lui „Oedip” cere curaj și dăruire. Numai astfel vom pătrunde adîncurile gândirii muzicale enesciene, frumusețea tulburătoare a vibratului ei umanism. Cînd faima de genial interpret a lui Enescu se adaugă umbrelor amintirii a tot mai puțini oameni, noile generații au revelația de a descoperi un mare compozitor de care spiritualitatea contemporană are imperioasă nevoie.

Tineretea
ca
vocație
artistică

De ani de zile urmăresc cu atenție evoluția unui teatru și a oamenilor care lucrează acolo; rezultatul e că, de unde nu eram un spectator prea frecvent și prea încîntat al acestuia, astăzi mă număr printre admiratorii lui. Teatrul pentru copii și tineret din Iași, ajuns la acest profil în urma metamorfозelor inspirate pe care le-a suferit, este astăzi o instituție de spectacol

în sala căreia intră nu numai preșcolarii, ci spectatori de toate vîrstele. Cum s-a ajuns la această performanță, care sînt oamenii implicați în această metamorfозă? Despre unul dintre ei voi scrie aici cîteva rînduri. Se numește Constantin Brănescu și este regizorul acestui teatru. Nu scriu din nevoia de a-l face cunoscut — căci este deja —, ci pentru a-mi exprima pe această cale satisfacția de a-i fi cîștigat prietenia. Să nu fiu înțeles greșit: nu e vorba de o prietenie care poate însemna a bea o bere la bufetul din colț sau a pleca duminică, împreună, la iarbă verde. Nu. E vorba de o prietenie în plan artistic, care se exprimă în bucuria mea cînd îi văd un nou spectacol sau în bucuria lui cînd îmi cere sau îmi ascultă părerea despre propria-i muncă: e vorba de o prietenie care poate duce la realizări comune (și sper că va duce).

De ce îl prețuiesc pe Constantin Brănescu? m-am întrebant. Sau de ce trebuie el prețuit, în general? Răspund deocamdată doar pentru mine, dar sper să mi se

alătore și alții: pentru că este un om pasionat de munca lui, pentru că a reușit — împreună cu ceilalți factori din teatru — să dinamizeze un colectiv, să-i imprime o ținută artistică stimabilă, pentru că e mereu în febra căutărilor, pentru că, mereu în căutare, — găsește adesea, pentru că e entuziasmat și neobosit, pentru că, în sfîrșit, la el tineretea e vocație artistică.

Semnele reprofiliării vechii scene de păpuși, ale redimensionării repertoriului, ale înnoirii mijloacelor de expresie, le-a dat el, Constantin Brănescu, în urmă cu opt ani, cînd a montat „Chirița la păpuși”, primul spectacol al teatrului în care se foloseau mijloace tehnice combinate: păpuși — măști — animație și... actori. Au urmat alte spectacole, continuînd îndrăznelile anunțate de „Chirița...”, pentru ca stagiunea 1972-73 să fie pasul hotărîtor spre noul profil. Alături de colaboratori prețuiți — Cătălina Buzoianu, Sabina Păutuza, Petre Bokor ș.a. — regizorul teatrului a militat și militează în continuare pentru diversificarea și îmbogățirea mijloacelor de expresie, pentru lărgirea repertoriului, pentru atragerea unui public de toate vîrstele. Argumentele lui sînt spectacole ca „Punguța cu doi bani”, „Boabă și Bobița”,

Fără a încerca, din nici un punct de vedere comparații sau analogii cu ceea ce Ansamblul liric din Galați ne-a oferit în alte asemenea ocazii (evident în materie de repertoriu, de premiere), trebuie spus că cele trei spectacole ieșite în premieră în stagiunea 1974-1975, opera comică *Nevețele vesele din Windsor* de Otto Nicolai, opereta *Pericola* de Offenbach și un *Triptic de balet*, cuprînd în ele suficiente elemente de atractivitate și referințe artistice care atrag și conving publicul. Să ne explicăm; opera comică „Nevețele vesele din Windsor”, departe de a fi o lucrare comodă și la îndemîna oricui, a urcat și poposit pe scena și în repertoriul Teatrului muzical „N. Leonard” din Galați nu în urma unor îngăduințe pe care uneori înclinăm a le acorda colectivelor cu mai puțină experiență ci, în condiții de maximă exigență, în condiții de mature gîndiri și elaborări artistice, fapt ce a condus la ceea ce s-a reușit — un spectacol de referință care vine să îmbogățească lista anterioară de realizări asemănătoare. Găsim, în cazul de față, foarte inspirată ideea apelării la colaborarea cu regizorul A. I. Arbore; noul său spectacol de la Galați are, cum se spune — atît cît trebuie — sare și piper, aceasta în ciuda faptului că regizorul-oaspete a preluat din mers coordonarea punerii în scenă a opusului liric al lui Otto Nicolai. Este în acest sens și meritul dirijorului Silviu Zavulovici care cu autoritatea și experiența sa, a colaborat excelent cu regizorul, finisînd împreună un spectacol matur, exigent elaborat. Pe aceeași linie a seriozității, a dăruirii și exigenței profesionale s-au situat evoluțiile soliștilor: Elena Patrichi (d-na Ford), Nicolae Urziceanu (d-nul Ford), Nicolae Urdăreanu (Falstaff), Eleonora Munteanu, Pușca Urdăreanu, Laurențiu Buzilă, Al. Chiper, Corneliu Mărgărit, Benedict Gorodețchi. Să nu uităm corul și orchestra; două compartimente ale căror eforturi întru finisarea și închegarea unui spectacol cît mai reușit și estetic în componentele sale artistice, sînt evidente; maestrul de cor, Dimitrie Macarie. N-am înțeles în schimb de ce scenograful Mircea Nicolau n-a apelat la un cadru mai acrisit (culoare și lumină), la un decor mai puțin incomod în ce privește plantarea, așezarea lui în scenă. Din această cauză, baletul al cărui rol nu-l găsim cîtuși de puțin secundar în anumite momente ale partiturii și spectacolului, este stingherit, nereușind a se exprima și desfășura în largul său (maestru coregraf, Trixy Checais).

Este un fapt pozitiv că s-a programat, după un timp destul de îndelungat, o lucrare de Offenbach: „Pericola”. Și în acest caz, principalul element al spectacolului îl constituie spiritul de echipă. În materie de regie, de punere în scenă, spectacolul cu opereta „Pericola” nu spune mare lucru. Regizorul Paul Mihail Ionescu nu și-a propus decît o transpunere fidelă. A realizat-o, cu acuratețe, cu sprijinul de calitate al interpreților. Eleonora Munteanu înscrie cu acest rol, Pericola, în palmaresul realizărilor sale cea mai solidă și edificatoare reușită de pînă acum; Laurențiu Buzilă (Pichillo) deopotrivă actor și cîntăreț cu frumoase resurse în a sluji spectacolul de operetă, reușește și de data aceasta să se impună cu autoritate atenției publicului; lui Cicerone Ogneș i-a revenit deloc ușoara sarcină de a interpreta rolul Regelui, rol care-i asigură laudabile aprecieri și considerații din partea spectatorului; Jean Segal (Borsenego), Corneliu Mărgărit (Panamas), Liviu Bușilă (Codonas), formează un trio actoricesc care evoluează și se completează reciproc întru reușita spectacolului; o mențiune pentru calitatea glasului, pentru gingășia și prezența scenică, în scurta dar de efect apariție, se cuvine Anetei Dima-Olteanu, în rolul Ninettei; Mariana Coiud, Pușca Urdăreanu, Margareta Nica, Anghel Stoian, George Ghineț, Maria Dumitrescu, Liliana Lupașcu, Florica Macarie, Nella Șerban, Toma Nicușor și alții merită, de asemenea, aprecieri pentru ceea ce reușesc în reprezentațiile cu opereta „Pericola”. Vedem în aceasta în primul rînd meritul dirijorului Ury Schmidt, atent, veghind cu probitate profesională la acuratețea interpretării solistice, reușind să creeze o punte de legătură între orchestră și scenă, deziderat cu atît mai necesar în spectacolele de operetă. Corul, strunit cu autoritate de către Carmen Capato-Velincov, cîntă firesc, participînd deopotrivă la succesul scontat al spectacolului. Baletul este, de data aceasta, într-adevăr o prezență; maestrul coregraf, același Trixy Checais. Scenografia (Lidia Radian) deși nu de o prea mare succulență, „sună” și se încadrează destul de plăcut în armonia de ansamblu a spectacolului.

În același spațiu de activitate al stagiunii (evident aceasta tot ca rezultat al preocupărilor de reîmprospătare a repertoriului), și-a aflat locul și un spectacol de balet, un triptic compus pe un libret-scenariu, coregrafie și scenografie de către Trixy Checais, avînd ca suport muzical partitura de rezonanță: „Bolero” de Ravel (în reluare), „Seherazada” de Rimski-Korsakov și, în primă audiere, o nouă lucrare datorată compozitorului Sergiu Sarchizov, „Elanuri”; dirijor, Ury Schmidt. Prin realizarea acestui „Triptic de balet”, atît realizatorul principal (Trixy Checais) cît și ansamblul, au confirmat și scos în evidență suficiente lucruri interesante și potențe profesionale deloc neglijabile. Iată numele cîtorva dintre balerinii-soliști: Venera Gherman, Eugen Mărcuș, Gina Fierăscu-Antoniu.

Iată deci un final de stagiune bogat, un bilanț artistic edificator și de rezonanță.

Dumitru SANDU

„Albă ca zăpada”, „Cronica faptului divers”, „Bing-bang-bing”, aproape toate decise în recunoașterea de către public și critică a spiritului inovator care animă colectivul acestui teatru și care a fost apreciat nu numai pe scena proprie, ci și la televiziune sau în confruntări ca cea de la Veneția (Festivalul ziarului „L'Unita”), de la Piatra Neamț (Festivalul spectacolelor pentru tineret și copii — la care „Bing-bang-bing”, a fost distins cu Diploma de onoare a Festivalului).

Acum cîteva zile, regizorul Const. Brănescu s-a întors din Republica Arabă Siria unde, în cadrul acordului cultural româno-sirian, a participat, timp de cîteva luni, la punerea bazelor unui teatru de animație. Rezultatele muncii sale și spectacolul realizat acolo (la Damasc), intitulat „Invitație la joacă” au fost prețuite de public, de presa siriană și de forurile culturale.

Acum, la Teatrul de copii și tineret se fac pregătiri pentru stagiunea viitoare. Nu-mi ascund nerăbdarea de a vedea spectacolele regizorului Constantin Brănescu, după cum nu-mi ascund dorința unei colaborări cu el, sub auspiciile mai sus numitei prietenii artistice.

Ștefan OPREA

Un cerc literar: „I. M. Rașcu” și o publicație: „Revista noastră”

La Liceul centenar „Unirea” din Focșani, a intrat în al patrulea an de existență un periodic, care continuă o veche și valoroasă tradiție. E vorba de „Revista noastră”. Prima serie a apărut la începutul secolului al XX-lea (1912-1914). În paginile ei, și-a făcut debutul Victor Ion Popa, pe atunci elev la Liceul Internat din Iași.

În perioada interbelică, profesorul și poetul I.M. Rașcu a condus aici Societatea literară „Grigore Alexandrescu” și „Anuarul” acesteia. Dintre colaboratorii, s-au afirmat folcloristul Ion Diaconu și poezii Mihail Steriade și Virgil Huzum.

Noua serie a ajuns la nr. 27 și la tirajul total de 33 500 de exemplare, Difuzarea e națională.

Tinerii condeieri s-au grupat în cercul literar „I.M. Rașcu”. Ei și-au încercat forțele nu numai în paginile revistei, ci și în

fața unor scriitori consacrați, invitați la ședințele de lucru ale cercului. Ne-au onorat cu prezența lor activă: prof. univ. dr. docent Const. Ciopraga, Corneliu Ștefanache, Nicolae Barbu, Nina Cassian, Romulus Vulpesco, Tudor George, Violeta Zamfirescu, Barbu Cioculescu, Adi Cusin, Ion Iuga, Ion Meitoiu, Fl. Muscalu ș.a. Dialogurile purtate au fost și sînt de un real folos atât pentru începători, cât și pentru cititorii revistei.

Recent, a avut loc premiera filmului Colecția acad. Șerban Cioculescu, în prezența cunoscutului cărturar. Filmul face parte din seria Colecții și colecționari, pe care îl realizează cercul școlar de bibliofilie de pe lângă Liceul „Unirea”, în colaborare cu „Revista noastră”, cineclubul „Astral” și întreprinderea cinematografică a județului Vrancea. Al doilea episod va fi dedicat lui George Călinescu. Cenaclul a organizat numeroase excursii literare în țară, pe urmele marilor scriitori. Ele au un dublu rol: pe de o parte contribuie la sensibilizarea elevilor, iar pe de altă parte obligă să efectueze un serios exercițiu redacțional, finalizat sub forma notelor de călătorie. Ne străduim ca revista să fie cronică școlii și chiar a vieții spirituale a județului. Alături de elevii noștri semnează aici uneori, personalități cunoscute sau tineri din alte școli.

În octombrie a.c., așteptăm la cenaclul elevilor vizita poetului Marin Sorescu.

prof. Petriche DIMA

Liniește *

Pulbere-argintie, luna
Ninge-nțremur pe cărări,
Fermecind ca totdeauna
Codrul plin de-nfiorări.

Firea-i toată adormită,
Lumea doarme... codrul tace...
Luna muncii, liniștită
Privește,hează-nțreaga pace.

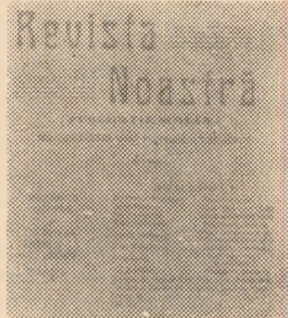
Liniește-i atât de sfînt
În odihna-nțregii țiri,
Că nici grierea nu cîntă,
Doarme vîntu-n crengi subțiri.

Numai eu sînt treaz și-mi pare
Că din loc de m-aș mișca
Codrul pînă-n depărtare
S-ar trezi și m-ar muștra...

Gheorghe A. HAMZA, Iași

(„Revista noastră”, anul I, nr. 2, 1 decembrie 1912, pag. 27).

*) Poezia de debut a lui Victor Ion Popa.

Ideea de dragoste

România e-un etern dialog dintre demnitate, omenie și castitate — îi șopti oțelarului riul fosforescent de oțel; România e destinul tău din care te vei naște veșnic — îi șopti țăranelui lanul de griu; România este ea însăși — îi șopti zidarului proaspătul zid; România este ideea de devotament, și ideea de dragoste, și ideea de victorie — îi șopti minerului nevăzuta pasăre a adîncului...

Virgil PANAIT
anul IV A

Țara mea

Țara mea-i picior de plai,
Țara mea-i gură de rai,
Un sobor muncit cu stele
Visuri multe, visuri grele;
Cer cu scripa subsuoară,
Floare mindră de cicoară;
Lut de ploaie descîntat,
Cerb de lună adăpat;
Urci în noi cărările,
Dorul și plecările —
Lăși în noi pădurile,
Luna și cu murele,
Ierbile, izvoarele,
Luna și cu soarele.
Și cu stelele petreci
Nopti cu-arginturile reci:
Eu te știu venind din ele,
Țara mea cu doruri grele!

Constanța TAZLAU
anul IV D

Catren

Am încercat în versuri să-mi pun orînduală
În tot ce altădată făceam la repezeală,
Am explicat cuvînte și le-am ales un sens,
Am prins de umeri viața și-atunci am înțeles.

Cutreier

Pădurile cutreier și beau și sec izvoare
Și mă ridic spre ceruri și mă cobor în mare
Și iarăși urc în toate și mă cobor nespuz,
Cu-acea nemărginire a stelelor de sus.
Cu-acea nemărginire a stelelor de sus.
Mi-a dat pămîntul — Tată — azurul într-o cofă
Să-l beau! de-o să se-nțimpe să-i scriu și lui
vreo strofă!

Iar soarele ce ziua mă țintuiește drept
Eu noaptea să-l apropii, să mi-l adorm la piept...
O, de-ar începe visul de cer a se desface
Aș Bea din înfînturi și-n toate m-aș prefăce...
Să nu mai cred că-n mine de soare mă apropii
Cu timpla amorțită, cu miinile și ochii!...
Cînd tot ce simt aproape e atîta de departe
Și parcă și de mine țecerea mă desparte,
Atunci încerc de-a surda un fluier de pămînt
Și mi-l strunesc la buze nechibzuit și cînt!...
Nădejdile și plînsul mi le-mpletesc cu soare...
Să mă ridic spre ceruri?... să mă cobor în mare?
Eu iarăși urc în toate și-n tot privesc ascuns,
Cu-acea nemărginire a stelelor de sus.
Pe degetul subțire îmi crește firul ierbi...
E noapte-acum... Să cînte pădurile și cerbi!...

note de drum

O floare pe mormîntul lui Slavici

Drumurile Vrancei vin parcă din adîncul timpului; drumuri bătrîne, cu obrăjii aspri și scorojiți, precum scoarța stejărilor rămași de la Ștefan cel Mare; drumuri călceate de Al. Russo, Moș Ion Roată, Ioan Slavici; drumuri din care a mușcat bocancul greu al soldatului în primul război mondial. Sînt drumuri bătute de înaintașii care au răscolit matca vieții, făcînd-o mai rodnică și înălțînd-o pînă la constelațiile viitoare.

... La marginea Panciului, ne oprim pentru a așeza o floare pe mormîntul autorului „Marei”. Clipe de reculegere. Plecăm. După cîțiva pași, aruncăm o privire înapoi: floarea noastră, de un roșu sfios, și-a apropiat fața de marmora neagră a monumentului funerar... Alături un bilet: „Din partea elevilor Liceului „Unirea”.

... Cîmpuri. Undeva, în vale, casa simplă și curată a vestitului deputat ne face să zîmbim: „Bine-ar fi, dac-ar fi așa, cucoane, căci la război înapoi și la pomană năvală, parcă nu vine la socoteală...”.

De unde Valea Plîngerii se vede în nuanțe de maro și alb, se înalță, cu totul și cu totul nebanuit, mausoleul Mărăștilor — hotar înfipt adînc în trupul istoriei neamului. Vulturii porților, grandioarea basoreliefurilor și sonoritatea marmorei cu nume de soldați căzuți în primul măcel mondial emoționează profund. Pe sarcofage, florile nu se vestejesc... La ora amiezii, Soveja, leagănul „Mioriței”, este în sărbătoare. Trec care cu lăutari vestind ceremonialul unei nunți vrîncenești.

La mănăstire, privim ruinele chiliei unde a stat Al. Russo, la 1846. Ne întoarcem acasă. Dincolo de ceață, se profilează salba satelor și munții.

Adriana CHIRU
anul IV D

Gînduri

- Uitarea e singura apă în care te vezi numai după ce o tulburi.
- Legendele spun că urîții, cînd s-au văzut în oglindă pentru prima dată, au spart-o. De unde știau că oglinda nu minte?!
- Prin faptul că nu are nevoie de prea multe argumente, dragostea devine o mică axiomă.
- Modestia e o mască pentru celălalte calități. De aceea poate fi ușor falsificată.
- Snobismul e cel mai periculos fard al inteligenței.
- Onoarea e o floare care, ruptă de pe ram, își pierde parfumul.

Maricel POPA
anul IV C

cronica limbii

Travaliu

Cu termen pe care trebuie să ne sîm a-l înlătura din limba noastră este **travaliu** cu sensul de „efort”, „sforțare”, „preocupare”. În paginile introductive la traducerea românească, aparută în 1972, a operei lui Benedetto Croce, **La poesia**, pagini alcătuite chiar de traducătorul în română al acestei opere, Șerban Stău, citim (p. 10): „În toate studiile mai importante, ulterioare esteticii din 1902, se poate urmări travaliu îmbogățiri continue a conceptului **artei-întușe**...”. Autorul putea întrebunța termenul **efort** sau termenul **preocupare**, așa încît propoziția citată putea suna astfel: „se poate urmări efortul îmbogățiri continue a conceptului **artei-întușe**” sau: „se poate urmări preocuparea de a îmbogăți continuu conceptul **artei-întușe**”.

Termenul **travaliu** a început a fi întrebunțat, desigur, între cele două războaie mondiale și este un franțuzism: el se explica printr-o concesie făcută grațului familiar sau curent al unor intelectuali care nu au iacut efortul de a reda printr-un cuvînt deja încetățenit în limbă noțiunea pe care o exprima francezul **travail**. Nu sîntem împotriva franțuzismelor ca atare, ci numai împotriva acelor care sînt inutile și care, pe deasupra, prezentînd o înfățișare fonetică mult deosebită de cea a cuvîntului latin din care provin sau avînd o origine deosebită (celtică, germanică, arabă etc.), nu pot căpăta un aspect fonetic românesc decît prin reluarea unor elemente din grația franceză a cuvîntului sau printr-o „latinizare” artificială. În cazul de față, secvența fonetică franceză ai, provenind dintr-un latinesc popular **-aliu-**, a fost redată în română în forma ei latinească populară: — **aliu** —. Cuvîntul francez provine dintr-un latin popular **tripalium**, un instrument de tortură alcătuit din trei pari, în latină, **tres pali**. Evident, o asemenea modificare fonetică a cuvîntului francez, impusa de români, a fost efectuată tocmai cu scopul de a da cuvîntului francez un aspect fonetic românesc; s-a procedat deci ca și cum s-ar fi împrumutat cuvîntul latin popular care stă la baza cuvîntului francez. Tot așa s-au petrecut lucrurile și cu **detail**, împrumutat în română sub foneticul **detaliu**. Alte cuvînte franceze ca **voyage**, **chance**, **poine** au fost acceptate de română în chiar forma lor fonetică franceză, numai cu o integrare la declinarea românească corespuzătoare, tocmai pentru că era greu de văzut din ce cuvînt latin popular provin. Și la cuvîntul **travaliu**, a fost imposibil să se vadă fonetismul latin, tocmai pentru că termenul latin **tripalium** era numai popular; dar sufixul a fost ușor de imaginat în forma lui latinească populară, **-alium**. Asemenea considerente ne arată cît de artificială este romanizarea fonetică a cuvîntului francez **travail**: s-a ajuns la o formă care n-a existat ca atare niciodată, căci în franceză s-au succedat formele ***tribal'u**, ***trebal'u**, ***treval'u**, ***traval'u**, ***traval'**. Cuvîntul **travaliu** a fost acceptat de o anumită intelectualitate românească pentru că face o impresie fonetică frumoasă, avînd sonorități latinești, și pentru că, și în calitate de cuvînt aparte, deosebit de banalele **efort**, **sforțare**, **preocupare**, înnoiește expresia. Sînt însă de părere că nu trebuie să tindem la inobilizarea expresiei cu orice preț, și anume că nu trebuie să inobilăm expresia prin înlăturarea cuvîntelor deja încetățenite în limbă, cînd ele spun perfect ce avem de spus. Cuvîntul **travaliu** nu aduce limbii române un spor de claritate, ci numai unul de frumusețe, dar această frumusețe este discutabilă; căci pentru cei care țin ca o limbă să-și aibă specificul ei, personalitatea ei, ei amîntesc de termenul francez **travail** și apare ca o simplă imitare, ca o simplă maimuțărare a francezei, ca o subordonare fără rost a limbii române față de limba franceză, de același fel cu aceea pe care o vedește de exemplu termenul **mefiență**, întrebunțat de unii intelectuali români. Și în probleme de limbă simțul pentru frumos variază de la o categorie socială la alta sau de la un individ la altul: ceea ce se pare unora frumos nu este frumos pentru alții. Acesta este, cred, cazul unor cuvînte ca **travaliu**, **mefiență**, care fac multora impresia de căutat, de artificial, și sînt compromise pe deasupra și de faptul că amintesc prea mult de limba franceză, deci apar neintegrate limbii române literare, apar ca niște corpuri străine în tezaurul lexical român.

Noi nu trebuie să vorbim și să scriem fără a medita asupra utilității sau funcționalității unor elemente neincetățenite în limbă. Unele din inovațiile lingvistice ale maselor populare sau ale intelectualității nu pot fi acceptate în limba literară. Este, după părerea noastră, și cazul cuvîntului **travaliu**.

G. IVANESCU

Adrian PODOLEANU:

„Pescari în repaos”

POȘTA LITERARĂ

Anton Costin — Sigur că în unele aspecte aveți dreptate: „Arta înfrumusețează viața — spunea Napoleon — deci în orice domeniu al artei să căutăm frumosul — ziceți dv. Am învățat de la cei din jur, de prin cărți, poate din dragostea de viață să-mi formeze un gust al frumosului”. Trebuie să concedez că acest „gust” se discută, totuși, și că ceea ce la un moment dat pare împotriva „frumosului” poate fi validat de timp. După cum exhibiționismul, la o extremă, și versificarea facilă, lipsită de orice velleitate — la cealaltă — tot literă moartă rămîn.

Ion Albu — „Dacă s-ar putea să faceți ceva ca revista Cronică să ajungă mai repede la Timișoara O citesc după o săptămînă”. Transmitem și acest apel al dv. „Difuzării presei”, de care depinde (asta-i soarta!) distribuția revistei. Cît despre versuri: nu e nevoie să le însoțim de explicații, simbolistica folosită nefiind chiar impenetrabilă. Dacă fiecare vers poate avea o semnificație, totuși poezia în ansamblu nu se încheagă, pare a-i lipsi elementul coagulant.

Decebal Alexandru Seu — Versuri pastelate, de artizanat. Reportajele sînt ceva mai aproape de adevăr, deși nici ele nu s-au desprins cu totul de decorativism, de un

aer cam sportiv. Oricum, există premisele unei deveniri. Mai trimiteți.

Romulus Ganea — Epicizați excesiv, cuprîns de fluxul sentimentelor evocatoare și invocatoare. Încă o dovadă că retorismul nu e pe măsura poeziei actuale.

Ilie Bilescu — Psalmii sînt o cîntare pretențioasă, iar la noi modelul argezean este greu de evitat și de depășit. Altminteri, ajungeți la simple jocuri de cuvînte („N-a fost vis,/ n-a fost poveste./ A fost visul din poveste”).

Vasile Mocanu—Prut — Sînteți în faza incipientă a versificării pe orice temă. Unele poezii par a fi scrise cu modelul în față (de exemplu **Firul de trandafir**). Disponibilitățile emoționale trebuie dublate de o pregătire adecvată. Poate contribuiți la trimiterea unui grupaj de versuri semnate de membrii cenaclului „Orfeu”. Vă așteptăm cu noutăți, bineînțeles la un nivel superior celui prezent.

Ion Amironoae — Textele trimise confirmă atît plusurile cît și minusurile remarcate deja. Sînt niște momente lirice probînd simțul naturii și, deopotrivă, al cuvîntului. Dar în mai multe rînduri dozarea e greșită. Referințele literare precum și observațiile pretențioase („Numai unor astfel de ipostaze ale purității estetice putem alătura cea a lmensei retorte incendiate în noapte, ce se arăta privitorului avid de frumusețe...”) strică echilibrul construcției, care ar trebui să fie rotundă, fără asperități. Aceste proze minuscule rămîn niște exerciții de stil ce vor fi urmate,

desigur, de încă multe altele.

Rulaș P. — „Destinul” nu anunță și un destin poetic. Am vrea să fim contraziși.

Elvir Marian — Nimic deosebit față de ultima corespondență, decît acest vers care anunță un inedit transplant: „Tu porți în părul tău gîndurile mele”. Și „...speranța care străbate/ spre poeticul răvaș viitor”.

C. Nichiță — Se pare că aveți mai multe șanse în genul epigramist. Ca argument iată această **Resemnare**: „Nu mă revoltă că mă defaimi oriunde/ Deși îmi jăruiești în suflet vetre,/ Ba dimpotrivă, eu zîmbesc la gîndul/ Că-n pomul bun tot prostul dă cu pietre”.

Popa Nicolae — „Am paisprezece ani și îmi place să scriu versuri”. Iar versurile arată că nu prea vă place cartea...

Catry Valache — Versurile par a fi o traducere brută dintr-o altă limbă — care nu e însă limba poeziei.

Aurel Isache — „Eu voi rămîne mai departe un neînțeleș”. Aceasta, dacă intrați într-o competiție care nu vă avantajează de la început, dv, fiind un fel de rapsod popular („Rămîn istoriei brocart/ Iar poezia vreau s-o împart/ Într-o amiază, sau pe seară/ Să se urzească-n tine, țară”).

Neculai Afloarei — Pentru cei șaisprezece ani declarați, versurile sînt de o mare prospețime și uneori de o surprinzătoare noutate asociativă. Trimiteți cîteva date biografice sau treceti pe la redacție.

N. T.

„Partidul nostru, societatea socialistă, cultivă respectul față de tradițiile culturale înaintate și, totodată, dorința creatorilor de a le dezvolta, de a le depăși”.

NICOLAE CEAUȘESCU

Dezvoltarea științei și culturii românești a fost stimulată în mare măsură de organizarea societăților științifice în care au activat cei mai de seamă cărturari. În categoria acestor asociații științifice se înscrie și **Societatea geografică română** înființată la 15/27 iunie 1875 la București este una dintre cele mai vechi societăți de acest gen din țară și din lume. Este instituția care și-a înscris în statut sarcina de a face cunoscută Țara sub raportul amănunțel statistic, economic și mai ales geografice, de a dezvolta învățămîntul geografic în toate școlile după manualele concepute în spirit modern. „Numai prin geografie vom putea cunoaște țara”, scria în Buletinul Societății Geografice Române (1876) cunoscutul diplomat și literat român **Emanoil Cretzulescu**, iar la finele secolului al XIX-lea, **Simion Mehedinți** completa: „Studiul pămîntului țării deșteaptă simțurile spre înțelegerea frumuseților sale. „Li deschide mintea elevilor spre a-l pricepe și inima spre a-l iubi” (1899).

La început, Societatea geografică română avea un caracter **multidisciplinar**. Printre membrii fondatori s-au remarcat personalități științifice ca geologii Gr. Cobilescu, Gr. Ștefănescu, meteorologul Ștefan Hepites, D. Brindza, botanist, P. S. Aurelian economist, Al. Cdobescu, V. A. Urechia, Gr. Tocilescu, istorici. Membrii fondatori au inițiat organizarea în sînul societății de geografie a unor comisi și institute profilate pe domenii învecinate cu geografia: secția de astronomie și matematică (1875), comisia geologică (1877), Institutul meteorologic (1884).

centenar

SOCIETATEA DE ȘTIINȚE GEOGRAFICE 1875 - 1975

Societatea a publicat dicționare geografice ale provinciilor istorice românești, manuale școlare, și a sprijinit organizarea de expediții și explorări în regiuni mai puțin cunoscute ale globului. După anul 1894, geografia s-a individualizat ca știință, iar Simion Mehedinți, creatorul geografiei moderne românești, a reușit să introducă geografia și în învățămîntul superior, prin crearea a două catedre universitare, la București în 1900 și la Iași în 1904, să antreneze în Societatea geografică română pe cei mai valoroși geografi, care au elaborat un număr mare de lucrări științifice: G. Vălsan, C. Brătescu, M. David, V. Meruțiu, V. Mihailescu, G. Nastase ș.a.

După 23 August 1944, sub îndrumarea Ministerului Educației și Învățămîntului, Societatea de științe geografice a adus contribuții la modernizarea predării geografiei în școală, la elaborarea manualelor și atlaselor școlare.

Cercetarea geografică, folosind cele mai moderne mijloace și instrumente de lucru, a înregistrat

progrese importante care au contribuit la creșterea prestigiului geografiei în cadrul științei contemporane.

În condițiile revoluției tehnico-științifice, geografia și-a adăncit și diversificat cercetarea în problemele prioritare, specifice obiectului: studierea elementelor mediului înconjurător pentru organizarea și sistematizarea teritoriului și a localităților urbane și rurale, pentru sprijinirea acțiunilor de combatere a degradărilor de teren, a excesului de umiditate, a inundațiilor și altele. O parte din rezultatele cercetărilor științifice ale membrilor Societății de științe geografice au fost preluate, pe plan intern, de diverse institute de proiectări, iar pe plan extern, de geografii străini care au elaborat monografii geografice despre România: Prof. **André Blanc** (1967, 1974) din Franța, prof. **Richard Osborne** (1967) din Anglia, prof. **Inania Saloni** (1961, 1974) din R. P. Polonă, prof. **David Turnock** (1974) din Anglia ș.a.

Societatea de științe geografice acordă sprijin profesorilor din învățămînt prin diverse publicații: **Buletinul Societății de științe geografice**, revista **Terra** și colecția „**Biblioteca geografului**”. Se realizează un schimb de reviste cu peste 150 de societăți geografice și alte instituții străine cu profil similar. Membrii Societății de științe geografice colaborează cu Institutul de geografie la elaborarea **Atlasului Național** (din care s-a publicat prima fasciculă în 1974) și elaborează dicționarele geografice ale județelor țării. Societatea de științe geografice organizează anual consfătuiri științifice cu profesorii de geografie, în care se prezintă cele mai noi realizări în geografia românească și mondială.

Prof. univ. emerit dr. doc. **Ioan SANDRU** președintele Societății de științe geografice din R. S. România

meridiane

Sfîrșitul unui boom

Marea afinență spre colegii și indeosebi spre școlile particulare se apropie de sfîrșit în S.U.A. Această schimbare importantă în modul de viață american a început încă din 1971. Un sondaj referitor la tendințele de înscriere în colegii scoale și mai pregnant în evidență această situație. Înscrierile în colegii, care se triplasera în decurs de 20 de ani se apropie de limită. Nu se așteaptă ca ele să sporească cu mai mult de doi la sută în noul an școlar — deși în colegiile de stat creșterea va fi mai mare.

Asociația națională a consiliilor pentru problema admiterii în colegii aprecia că la mijlocul lunii aprilie a anului trecut, atît aici, cît și în universitățile americane, existau peste 600 000 locuri încă neocupate. Aproape jumătate din acestea erau rezervate studenților din anul I, iar restul, studenților care se transferă. Un purtător de cuvînt al asociației afirma: „Anul trecut numeroase oficialități din conducerea colegiilor au fost cuprinse de panică în fața perspectivei locurilor neocupate”. În același timp, autoritățile recunosc că învățămîntul superior întîmpină dificultăți într-o societate în curs de transformare. Arthur Sutton, asistentul rectorului Universității „California” din Riverside rezuma astfel situația: „Fondul problemei se concentrează, în realitate, într-un complex întreg de presiuni sociale, economice și politice pe care universitățile le au de înfruntat. În rîndul tineretului se manifestă o nouă atitudine față de învățatură, care înseamnă, evident, o schimbare fundamentală. Ea este vizibilă îndeosebi în atitudinea tradițională a americanului din clasele înalte și mijlocii față de valoarea unui titlu academic obținut la un colegiu. După părerea mea, în prezent există numai două grupări care mai păstrează concepția tradițională, despre importanța unui titlu academic obținut la un colegiu și anume familiile de intelectuali și minoritățile, îndeosebi negrii”.

Studiul privitor la înscrierile în universități, pe plan național, efectuat de „U. S. News and World Report” relevă că în timp ce unele universități sînt supraaglomerate pentru noul an școlar, altele sînt în căutare de studenți... Motivele pentru care înscrierile în colegii înregistrează o scădere sînt numeroase. Cea mai incomodă situație pentru autoritățile academice o reprezintă îndoiala răspîndită nu numai față de costul ridicat al învățămîntului superior, ci și față de valoarea acestuia ca mijloc de pregătire pentru viața modernă.

Leland Newcomer, președintele Colegiului „La Verne” (California) făcea următorul comentariu: „Unul din motivele pentru care tinerii nu se îndreaptă spre colegii îl constituie faptul că ei au constatat că nu aceasta ar fi singura cale de a obține o pregătire și că dobîndirea unui titlu academic nu reprezintă o garanție pentru un loc de muncă.”

Toată această îndoială în ce privește costul și valoarea instruirii în colegii i-ar determina pe numeroși tineri să-și amine intrarea în universități — sau chiar să renunțe.

Călin PAPADOPOUL

mijloace moderne de circulație

Un mic avion teleghidat...

La fiecare jumătate de oră și, în perioadele de vîrf, la fiecare 10 minute, un mic avion roșu aterizează în centrul orașelor Montreal și Ottawa. Exact în zona centrală a celor două mari aglomerări urbane. Ceea ce nu a mai izbutit nimeni pînă acum. După cum nimeni nu a izbutit să asigure o legătură regulată aeriană între două orașe, cu un procent de ocupare a locurilor de 89%. Experiența canadiană începe să atragă atenția experților în transporturi prin insolitul ei.

După cum se știe, avionul a lăbidat pur și simplu pachetboturile pe liniile transatlantice, a detronat calea ferată pe distanțe continentale mari și o concurează pe distanțe medii. Dar pentru o legătură între orașe mari, situate aproape unul de altul, avionul pare o soluție nefirească. Și totuși, Montreal e la numai 150 km. de Ottawa, iar experiența se bucură de un succes deplin. Implicațiile ei sînt mai mari decît se pare la prima vedere.

În primul rînd ea pune sub semnul întrebării eficiența studiilor ce se desfășoară în multe țări pentru realizarea unor trenuri de mare viteză capabile să atingă între 250 și 300 km/h. Asemenea trenuri pe distanțe medii pot concura avionul fiindcă... ele te iau din centrul orașului și te lasă, în cealaltă localitate, tot în centru. Iată însă că și avionul poate realiza aceiași performanță!

În al doilea rînd e pus sub semnul întrebării viitorul heliocopterului ca mijloc de transport comercial. E adevărat că în lume există azi cca. 35 000 heliocoptere din care 3 700 în Europa. (Se estimează că în 1980 cifrele vor fi de 50 000/8 000). Dar prețul de cost al unui loc în heliocopter e foarte ridicat din cauza complexității acestui gen de aparat și a dificultății de a-l întreține. Helicoptorul e o soluție pe care o alegi atunci cînd pentru realizarea anumitor misiuni nu ai nici o alternativă.

În al treilea rînd alternativa VTOL sau STOL capătă argumente noi în favoarea celei de a doua soluții. Dar pentru a fi urmăriți mai departe trebuie să descifrăm sensul celor două prescurtări. VTOL reprezintă inițialele expresiei engleze „vertical take-off and landing” — avion cu decolare verticală; STOL provine de la „short take-off and landing” — avion cu decolare scurtă. Ambele tehnici fac apel la devierea fluxului de gaze produs de propulsoarele lor, în general turboreactoare sau reactoare cu dublu flux. Realizarea unui avion VTOL sau STOL nu e numai o ambiție tehnică; în afara numeroaselor aplicații militare, asemenea avioane ar avea evidente avantaje comerciale. Inginerii au construit cu succes ambel tipuri de aparate, dar ceea ce a împiedicat difuzarea lor largă e neîncrederea companiilor de aviație care nu știu cum ar putea rentabiliza astfel de mașinării ciudate. De altfel, tocmai eșecuri comerciale au frînat cariera unor modele care din punct de vedere tehnic erau ireproșabile.

Ce a determinat atunci succesul spectaculos al experienței canadiene? Răspunsul cuprinde mai mulți factori: existența unui excelent avion, „Twin Otter”, construit de industria națională; dorința guvernului de a stimula producția acestui avion prin

dezvoltarea utilizării lui pe o linie regulată; posibilitatea de a lega două orașe mari aflate foarte aproape, în centrul cărora două parkinguri existente deja au putut fi transformate în aeroporturi („stolporturi” cum le-au spus canadienii).

În 1974 guvernul a cerut companiei naționale „Air Canada” să creeze o filială care, utilizînd „Twin Otter”-uri, să realizeze legătura între cele două mari centre ale țării. Trebuie spus că acest concurent nu venea pe un teren descoperit: între Montreal și Ottawa circulă 2 500 000 de călători pe an beneficiînd de 18 curse de autobuz zilnice în fiecare sens, 17 zboruri pe zi cu avioane DC-9 și două trenuri. Așadar, eventualul succes al experimentului nu ar fi putut fi pus pe seama absenței concurenței.

Sistemul pus în funcțiune s-a străduit să elimine de la început o serie de dezavantaje ale aviației de pasageri — în primul rînd, așa cum spuneam, decolările și aterizările se fac în plin centrul orașului (s-a eliminat drumul la aeroport și de la aeroport, care de obicei e mai lung decît zborul propriu-zis); biletul poate fi cumpărat pînă în ultimul moment dinaintea plecării (ceea ce permite celor grăbiți să nu-și mai pună probleme legate de rezervarea locurilor). Astfel, cel care pleacă cu aceste avioane poate veni cu cinci minute înainte de decolare și după numai 70 de minute ajunge în inima celuiilalt oraș. Cu autobuzul i-ar fi trebuit 150 minute, cu trenul 140 minute, cu DC-9 ar fi ajuns în 115 minute (din care numai 30 minute de zbor efectiv!), iar cu mașina proprie în 120—140 minute.

Aparatele „Twin Otter” transportă numai 11 pasageri, dar se află acum în construcție STOL-urile: 50 de locuri. Foarte interesantă în această experiență este însă infrastructura electronică ce a trebuit creată la sol. Din cauză că avioanele soses și pleacă în plin oraș, printre clădiri înalte, ele au unghiuri de decolare și aterizare foarte mari; în plus nu sînt permise erori de pilotaj fiindcă efectele ar fi catastrofale. Așa că practic avioanele sînt conduse de calculatoare electronice! Înaintea fiecărei decolări un calculator primește toate datele referitoare la traficul aerian în zonă, condițiile meteo, încărcătura avionului. De-alungul întregului zbor pilotul va urmări pe un terminal display (un ecran asemănător celui de televizor) toate indicațiile pe care computerul le transmite aparatului. Ruta de zbor e trasată cu o precizie de 20 m. Astfel că micile avioane pot trece chiar deasupra aeroporturilor internaționale printre „jeturile” ce soses sau decolează, fără să riște nimic. Este singurul caz de acest fel cunoscut în practica navigației aeriene! Evident, un asemenea sistem e greu de introdus în Europa, unde marile orașe nu dispun de zone centrale libere cu axa de cca 400 m care să poată fi transformate în „stolporturi”.

După aprecierile specialiștilor, avionul cu decolare verticală e încă un proiect. Este adevărat că în Anglia a fost construit un VTOL cu destinație militară: Harrier. Dar el nu poate fi utilizat comercial intrucit e conceput ca avion de luptă, cu un singur loc. Toate celelalte modele de avioane cu decolare verticală produse pînă azi au fost abandonate fie pentru că erau prea zgomotoase, fie că odată aflate în zbor orizontal deveneau prea lente pentru a fi competitive. Helicoptorul e desigur VTOL-ul ideal ca manevrabilitate dar e atît de costisitor, încît nu are rost să ne imaginăm civilizația viitoarelor secole ca o aglomerare de heliocoptere individuale. Trebuie inventat ceva mai bun ca heliocopterul și ceva mai puțin poluant și cu un randament energetic mai rezonabil ca automobilul.

Andrei BANC

file de arhivă

MOȘ ION ROATĂ ȘI CUZA

Pentru mulți dintre cititorii scrierilor lui Ion Creangă, existența sfîtosului moș Ion Roată pare o legendă. A fost însă o realitate. Sînt documente de arhivă care o atestă. Acest țaran ce avea să intre în istorie cu numele de Moș Ion Roată, s-a născut în anul 1806, în satul Cîmpurile (Putna). Făcea parte dintr-o familie de călăși. Pînă la urmă va deveni apărătorul cel mai dirz și mai neobosit al călășilor nedreptățiți de către ocîrmuire și de moșierii spoliatori. Nu știa carte; semna jalbele cu o parafă, pe care o avea. ca și alți deputați pontazi, de pe vremea cînd a făcut parte din divanul ad-hoc al Moldovei. A mai făcut parte și din „județul sătesc” al locurilor sale natale; a fost deputat. a luptat pentru drepturile țărănilor și a suferit șilnicile autorităților („A fost adus la Iași, supus cercetărilor, pe urmă închis, redus în sfîrșit la sapă de lemn...”, cum

spune Mihai Kogălniceanu într-un discurs). Moș Ion Roată a murit, anonim și uitat, la 20 februarie 1882, „cu deznădejdea în inimă și cu blestemul pe buze”.

În imagine: Moș Ion Roată și Cuza, pictură de D. Stoica.

Ion MUNTEANU

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											

EFIGII ISTORICE

ORIZONTAL: 1. Fondatorul statului caldeo-babilonean; 2. Împăratul-Soare al latinității — Pronumele preferat de Nero; 3. Un mare nume al istoriei Americii Latine — Simbol de efigie !!; 4. Orașul lui Ibn Saud — Călare ! — Strigăt păstoresc; 5. Demascat de Cicero; 6. Vlad Tepeș — Loc de adunare a banilor !! — Rege în Wessex; 7. Așa era Bogdan al III-lea — Un împărat... ca la carte; 8. Caius Aurelius Valerius; 9. Sultan turc, inițiator al unor reforme cu caracter liberal (2 cuv.).

VERTICAL: 1. Primul domn al Țării Românești (2 cuv.); 2. Alexandru Lăpușeanu — Suo stindardul lui Remaxos; 3. Tată (reg. fam.) — Localitate brașoveană; 4. Urmașul de cumpănită amintire al lui Gengis-han — Aramă !; 5. Un chip fără strălucire — Localitate olandeză; 6. Eroul sîrb de la Kossovopolje — Insemn !; 7. Mare maestru al Ordinului cavalerilor de Malta (2 cuv.); 8. Doi vestiți regi vizigoți — Caid !; 9. Rege indian (la alegere) !; 10. Secolele 1 și 2! — Autorul cronicii în versuri despre luptele dintre Matei Basarab și Vasile Lupu; 11. O sclavă egipteană divinizată — Naram — Sin; 12. Captivitatea la tătari i-a inspirat „Carmen miserabile”.

Dicționar: Lar, Cre, Ini, EIL.

Viorel VILCEANU

În zilele de 2 și 3 iulie s-au desfășurat la Iași lucrările unei dezbateri teoretice cu tema „Conceptele de națiune, suveranitate și independență în gândirea politică a Partidului Comunist Român”, amplă manifestare cultural-științifică organizată de Școala interjudețeană de partid din Iași în colaborare cu Institutul de Științe Politice și de Studiere a Problemei Naționale de pe lângă Academia „Ștefan Gheorghiu”. La deschiderea lucrărilor au luat parte tovarășul Ion Iliescu, membru supleant al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Iași al P.C.R., președintele Consiliului popular județean, tovarășul Cristian Chelaru, secretar al Comitetului județean de Partid, vicepreședinte al Consiliului popular județean, prof. univ. dr. Petru Pânzaru, directorul Institutului de Științe Politice și de Studiere a Problemei Naționale de pe lângă Academia „Ștefan Gheorghiu”, tovarășul Ilie Dodea, directorul Școlii interjudețene de partid din Iași, profesori universitari, cercetători științifici, alte cadre din domeniul ideologiei, din centrele universitare București, Cluj-Napoca, Timișoara, Craiova și Iași, activiști de partid. În cuvântul de salut adresat participanților la dezbateri, tovarășul Ion Iliescu a apreciat inițiativa organizării unei asemenea manifestări științifice care și-a propus abordarea unor probleme ideologice de actualitate, în scopul de a contribui la aprofundarea aspectelor teoretice desprinse din Programul și documentele adoptate de Congresul al XI-lea al P.C.R. Cele peste 40 de lucrări prezentate în cadrul dezbaterii au abordat o problematică vastă, privind rolul națiunii în societatea socialistă, necesitatea respectării principiilor suveranității și independenței dintre state, aspecte ale luptei poporului român, purtate de-a lungul secolelor pentru independență națională și dreptate socială, aspecte ale mișcării muncitorești și comuniste din țara noastră în care s-a împletit elementul social și cel național, lucrări care au relevat contribuția P.C.R. la dezvoltarea creatoare a marxism-leninismului cu privire la problema națională și activitatea practică a partidului privind înflorirea națiunii socialiste în actuala etapă de dezvoltare a patriei noastre — făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate.

Întilnirile „Cronicii”

În cadrul manifestărilor intrate în tradiția revistei noastre, doi dintre membrii redacției, Liviu Leonte — redactor șef și Al. Păscu s-au întilnit zilele trecute cu activiștii pe tărîm cultural din Vatra Dornei, cu care au realizat un util schimb de experiență în vederea unei mai strînse colaborări între revista „Cronica” și cititorii și colaboratorii ei din acest oraș. Nedezmințind tradiționala ospitalitate a locuitorilor dorneni, tovarășii C. Ieș — directorul Casei de cultură, I. Panțiru, M. Jora și Ioana Babin, au prezentat câteva dintre realizările culturale ale dornenilor, care au depășit limitele județului Suceava. Între acestea, succesele deosebite ale ansamblului de teatru și cele ale corului din Vatra Dornei, laureate ale concursurilor naționale din acest an stau mărturie pentru existența unei efervescente vieți culturale în acest oraș, în care revista „Cronica” și-a propus să revină într-o mai amplă întilnire cu toate categoriile de cititori.

„Steaua”

Din sumarul bogat și excelent armonizat al revistei „Steaua” (nr. 6/75) redacția ne recomandă, evidențiind pe coperți, contribuția poetului Al. Philippide: *Despre vers și proză; Brâncuși la Tirgu-Jiu de Adrian Gheorghiu și de Ioan Alexandru; esul lui N. Manolescu: Li-*

teratura la 1900, în fine păreriile lui Marc Havel savant istoric și critic al picturii, sintetizate în cuvintele: „pictura proastă a invadat lumea, trebuie apărută pictura bună”. Credem că selecția acestor titluri a constituit pentru redacție o operație destul de dificilă, dată fiind calitatea și interesul deloc mic al celorlalte materiale. Vom cita mai întâi esul „Sentimentul patriei, sentiment al demnității și mândriei naționale” de Vintilă Vulpescu, dar și inscripția lui Constantin Noica asupra ediției critice complete a operelor lui Dimitrie Cantemir scoasă de Virgil Cândea, și din care au apărut volumele I și IV, apoi proza lui Fănuș Neagu, rîndurile omagiale dedicate de Aurel Gurghianu poetului A. E. Baconsky (la împlinirea vârstei de 50 de ani), studiile și articolele semnate de Aurel Martin, Aurel Sassu, versurile lui Aurel Rău... Nu ne putem opri, desigur, la toate contribuțiile incluse în acest număr. Vom spune numai că esul lui N. Manolescu, scris cu o alertețe care-l face pasionant, ridică interesante probleme legate de sociologia literaturii introducînd însă și unele dificultăți prin folosirea noțiunilor de public virtual, real, ideal, care nu trebuie să justifice teoria unei literaturi a elitelor. Spumoase, vii, pătrunse de spirit critic, cu excelențe schite de personalități (unele îmbogățind datele de istorie literară și de artă) paginile lui N. Carandino — Student la Paris, mostră a memoriilor anunțate de autor. Tot de la capitolul memorialistică trebuie reținută evocarea lui Emil Manu despre *Ultima ediție a cenaclului „Sburătorul”*. În genere, și sumarul acestui număr se prezintă echilibrat ca valoare și interes actual, variat și de bun gust, ca și punerea în pagină.

Ținuta dezbaterii științifice

Indiferent care este adevărul științific, din punct de vedere al practicii publicitice revista Contemporanul are perfectă dreptate. Faptul că un cercetător științific (în cazul dat Viorica Mihai) a expus, în cadrul unui amptu interviu, o mai cutezătoare ipoteză științifică, n-are de ce să ne supere (așa cum s-au supărat semnatarii scrisorilor trimise „Contemporanului”, scrisori citite și comentate de Gheorghe Săsarman în articolul „Ținuta dezbaterii științifice” din ultimul număr al acestei publicații). La urma urmelor, pe marginea unei ipoteze se poate discuta. Cu argumente. Confirmînd-o sau infirmînd-o. În ambele cazuri, în tolosul științei. Iată de ce, a vorbi de „o jignire adusă oamenilor de știință” și de tragerea la răspundere a celor care au tăcut o asemenea „inadmisibilă greșală” înseamnă să ceri introducerea, în viața cultural-științifică, a unor practici nu numai nepedagogice, dar și fără nici o legătură cu fondul problemei în discuție. Și-apoi, dacă de-a lungul timpurilor toți cei care au emis ipoteze (unele fanteziste, altele academice — totuși! — tratate ca atare) ar fi fost la fel de neîncrezător obstrucționari, poate n-am fi știut azi nici ce este avionul și nici care sînt strămoșii omului. În definitiv, dacă ne-am lăsa antrenanți pe pista indignatelor referate la care se rețera „Contemporanul”, ar trebui să ne întrebăm: de cînd o ipoteză științifică nu trebuie să fie doar ipoteză? O discuție științifică trebuie să înceapă cu expunerea unor ipoteze sau cu concluzii unanim acceptate? Cînd și cu ce prealabile aprobări, ale confrăților sau ale unor autorități în materie, are

dreptul o publicație să solicite un interviu unui cercetător științific? Ca să nu mai vorbim de faptul că, în cazul dat, referatele semnate de prof. dr. Cicerone Poghiric și prof. Arton Vraciu apreciază cu căldură punctul de vedere emis de Viorica Mihai. Alții sînt de altă părere? Foarte bine! Să o formulăm. În scris. Cu argumente. Pentru a asigura ceea ce, pe bună dreptate, vizează „Contemporanul” prin titlul articolului menționat. Exigență nesocotită cel puțin de conducerea Muzeului regiunii Porțile de fier, care s-a pripit să tragă concluzii... administrative, schimbînd-o pe cercetătoare de la specialitatea „istorie modernă”, la specialitatea „istorie modernă”. Totul riscînd să devină astfel un penibil capitol de „istorie” contemporană. Cînd și cine îl va descifra oare în barem cu titlul de ipoteză. Evident, cu toate permisiunile de rigoare.

Un album al lui Mihail Steriade

Primim din partea poetului Mihail Steriade, cunoscut prin bogata și îndelungată sa activitate de popularizare a limbii și a culturii românești în Belgia, un album și o scrisoare. Albumul se numește *Murs, Muses, Messages de Louvain-la-Neuve à Ottignies* și este publicat la a 550-a aniversare a Universității francofone din Louvain, în cadrul căreia Mihail Steriade a întemeiat un Centru cultural român pe care-l conduce și care s-a bucurat de încurajarea și aprecierea unor personalități de seamă ale culturii și ale universității belgiene. Scriînd despre locurile de aici și despre înființarea Centrului cultural român care ar urma să se transforme în 1977 în lectorat, autorul tot despre țara noastră și despre limba și cultura ei vorbește. Este un album frumos, tipărit de autor (Editions Soveja) în care confesiunea directă alternează cu poezia și mărturia epistolară. Fotografiiile lui Gilbert Garat și ale lui Philippe Dubreucq subliniază și întregesc poezia textului.

În același timp, scrisoarea însoțitoare a albumului, ne aduce o minuțioasă descriere a înființării Centrului cultural român ca și, în genere, a sacrificiilor și a dăruirii cu care poetul Mihail Steriade militează pentru cunoașterea și răspîndirea valorilor românești, în pofida unor dificultăți materiale. Sîntem siguri că, găsindu-se soluțiile corespunzătoare, dată fiind și abnegația poetului Steriade, Centrul cultural român va continua să dăinuiască!

Cărți cu defecte

Semnalăm, pentru a nu știu cîta oară, prezența în librării a unor cărți cu nepermise defecte: de broșat, de fălțuit, coli lipsă (pe care colile duble nu le compensează) etc. Iată câteva din ele: *Moromeții* vol. II, de Marin Preda, Editura Cartea Românească, 1975; *Stătețele lumii de la A la Z*, Editura Științifică și Enciclopedică, 1975; *Mică enciclopedie onomastică* de Christian Ionescu, Editura Enciclopedică, 1975; *Iași: marilor iubiri*, album de artă de Ion Micla, Editura Meridiane, 1971; *Fizica*, vol. I, de Mircea Alexandru Onescu, Editura Didactică și Pedagogică, 1973; *Configurații și rezonanțe* de Silvan Iosifescu, Editura Eminescu, 1973; *Arhanghelii*, de I. Agirbiceanu, Editura Minerva, 1972; *Amiralul și piratii*, de Ilie Tănăsache, E-

ditura „Ion Creangă”, 1974; *Grașița de Zofia Nalkowska*, Editura Univers, 1975.

După cum se vede, fiecare editură cu partea ei de cărți cu defecte, chiar dacă vina trebuie pasată, în mod necesar, unităților poligrafice care au vădit clare carente în domeniul controlului tehnic de calitate.

Deocamdată atât.

Mai ales că ne propunem să revenim.

În câteva cuvinte

O surpriză emoționantă în ultimul număr al Contemporanului: „Tie” poezie inedită de Tudor Argehi dintr-un ciclu intitulat „Antepostume”. Emoționantă fiindcă evocă triumviratul Argehi — Călinescu — Bogza din prima pagină a „Contemporanului”. „Mesajul tinerilor scriitori și creșterea limbii române” e tematica ce comandă materialele publicate de revista „Tribuna” într-un număr reușit. Și alături de scriitorii tineri — patru pictori naivi din județul Arad — E impresionantă creionarea personalității regretatului savant și a omului de aleasă ținută Miron Nicolescu făcute de Șerban Cioculescu (România literară): „Avea o distincție naturală în vorbire și în privire care cucerea din primele clipe. Nimic din aerul superior nu impunea distanțe. Te reșinea farmecul lui, al unei personalități autentice, fără pic de artificiu și decor”. Deosebit de operativă s-a dovedit revista Flacăra publicînd ample materiale ilustrate sub genericul „Lupta cu inundațiile — o mare bătălie națională”. „Dacă este adevărat că profesia înseamnă vocație, tot la fel de adevărat este că vocațiile apar și se dezvoltă la o temperatură anume, temperatura societății” acesta este firul conducător al dezbaterii din revista *Cinema* despre filmul românesc. Mai bine zis, despre vocația tineretului de „a decola spre viața socială” și modul cum e surprins în filmele noastre din ultimii ani. În sala „Victoria” din Iași anula de pictură, grafică și sculptură a cenaclului „Th. Palady” și a invitaților săi, artiști amatori din jud. Iași. Sînt expuse aproape o sută de lucrări. În pregătire o expoziție de grup a cîtorva pictori ieșeni la Galeria de artă din Constanța.

N. IRIMESCU

TELE...grame

Despre noutăți

● În colecția „Caiete de teorie și practică” editată de Direcția de studii, documentare, sondare a opiniei publice și publicații a Radioteleviziunii române a apărut o interesantă lucrare cu privire la relația reporter-intervievat. Multe opinii inedite, multe sfaturi utile, multe momente ce incită la meditație. (Să nu uităm că televiziunea este cea care a ridicat genul la rangul de artă). ● Iată că și marile concursuri internaționale de televiziune sînt din ce în ce mai mult nevoia de a trece dincolo de viziunile obișnuite, de a dezbate probleme esențiale ale micului ecran. Așa de pildă se anunță că ediția din anul acesta a prestigioasei manifestații care este „Premiul Italia” se va discuta despre „Actualități în televiziune”. ● De tot mai mare succes se bucură la diferite televiziuni serialele care tratează probleme obișnuite de familie, aducînd pe micile ecrane prototipul unei familii medii. Frații din serialul cu același nume pe care îl prezintă televiziunea engleză au devenit niște personaje reale în viața cărora telespectatorii, prin scrisori, se simt datori să intervină. ● Televiziunea în ajutorul dezvoltării și îmbogățirii limbajului copiilor — iată o inițiativă care a fost întîmpinată cu un interes crescînd de telespectatorii programului I din R. F. Germania și de participanții la concursul umoristic intitulat „Tranca-fleanca”. Concurenții trebuie să completeze un cuvînt care lipsește dintr-o propoziție citită. De exemplu: „Am fost în munți și am văzut... tranca fleanca... uluitoare”. Răspunsul poate fi „înlățimi”, „peisaje”, „flori”, „văi”. Dacă concurentul a folosit același cuvînt pe care invitatul emisiunii l-a scris pe hîrtie, atunci primește un punct. La prima vedere pare simplu. Da, e simplu, dar e eficient! Gîndiți-vă la zecile de mii de copii din fața televizoarelor care și ei caută, inventează, încearcă să găsească cuvîntul exact, gîndiți-vă la urmările binefăcătoare pe care poate să le aibă regularitatea acestei preocupări, la cărțile noi asupra cărora se atrage atenția ș.a.m.d.

Alexandru STARK

Spectacolo

INTREPRINDEREA CINEMATOGRAFICĂ IAȘI. (14—20 iulie). Republica: Jocul de cărți (It.). Copou: Un horoscop cu bucluc (R.S.C.); Program de desene animate nr. 30 (pentru copii). Tineretului: Vandana I—II (IND). Program de desene animate nr. 53 (pentru copii). Tătarasi: Semnale (R.D.G.—R.P.P.); Nemuritorii (R.S.R.); Program de desene animate nr. 77 (pentru copii). Nicolina: Evadarea (R.S.C.); Actorul și sălbătici I—II (R.S.R.); Program de desene animate nr. 23 (pentru copii).

SĂPTĂMINA Tv.

PROGRAMUL I

VINERI, 11 IULIE

15,00 Volei feminin: România — Cehoslovacia. 16,50 Tragera Loto. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,45 Mongolia — azi. 19,20 1001 de seri. 19,30 Teleglob. 20,00 Reportaj Tv. 20,25 Opera în ritm de dans. 20,50 Ciclu „Femei rezistori”: Tatiana Lioznova. Film artistic: „Tandrefe”. 22,10 24 de ore.

SIMBATA, 12 IULIE

11,00 Ora copiilor. 12,00 Telematematica. 13,40 Telex. 13,45 Voci tinere la Rîmnic-Vâlcea. 14,05 Bucureștii necunoscut. 14,20 Preferințele dv. muzicale sînt și preferințele noastre. 15,00 Tenis de cîmp. România — Olanda (feminin). 17,40 Caleidoscop cultural-artistic. 18,00 Club T. 18,55 Ciclu „Cîntare omului”. 19,20 1001 de seri. 19,30 Teleglob. 20,00 Telematematica. 20,55 Kojak. 21,35 24 de ore. 21,50 Săptămîna sportivă. 22,00 Întilnirea de la ora 10.

DUMINICA, 13 IULIE

8,30 Deschiderea programului. 8,35 Avangarda zilei. 8,40 Cravatele roșii. 10,00 Viața satului. 11,15 Ce știm și ce nu știm despre... 11,45 Bucuriile muzicii. 12,00 De străji patriei. 13,00 Telex; Album duminical. 15,00 Tenis de cîmp: România — Australia. 17,30 Film serial: UFO (episodul II). 18,20 Farmecul muzicii. 18,40 Fapte de bărbăție — fapte de răspundere cetățenească. 19,00 Lumea copiilor. 19,20: 1001 de seri. 19,30 Teleglob. 20,10 Patria — Partidul — Poporul (cîntec revoluționare). 20,30 Film artistic: Absență îndelungată. 22,00: 24 de ore.

LUNI, 14 IULIE

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,30 Rugbi: F. C. Constanța — Banymaen, Țara Galilor. 19,20: 1001 de seri. 19,30 Teleglob. 20,00 Steaua fără nume. 20,30 Noi și viitorul apropiat. 21,05 Roman foileton: Așa s-a călit oțelul (V). 22,10: 24 de ore.

MARȚI, 15 IULIE

9,00 Telescoala. 10,00 Arta pe înțeleșul tuturor. 10,20 File de dicționar (Medalion Spencer Tracy, în filmul Ghici cine vine la cină). 12,15 Telex. 12,20 Inchiderea programului de dimineață. 14,10 Misiunea comună Soiaz — Apollo (transmisiune directă). 16,00 Telescoala. 16,30 Curs de limba franceză. 17,00 Telex. 17,05 Campionatele mondiale de scrimă. 17,40 Scena. 18,00 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 18,45 Tineri interpreți de muzică populară. 19,00 Teleglob. 19,20: 1001 de seri. 19,30 Teleglob. 20,00 Seară de teatru: Cînd trăiești mai adevărat de Paul Everac. 21,45 Misiunea comună Soiaz — Apollo (transmisiune directă). 22,00 Bijuiterii muzicale. 22,15: 24 de ore.

MIERCURI, 16 IULIE

10,00 Telescoala. 10,30 Biblioteca Tv. 11,20 Tineri interpreți de muzică populară. 11,35 Aveți legătură directă cu Întreținerea „1 Mai” Ploiești. 11,55 Telex. 12,00 Inchiderea programului de dimineață. 16,00 Telescoala. 16,30 Curs de limba rusă. 17,00 Telex. 17,05 Campionatele mondiale de scrimă. 17,45 Inscipții pe celuloid. 17,55 La volan. Emisiune pentru conducătorii auto. 18,05 De veghe zi și noapte pentru țară (Emisiune de versuri). 18,25 Dincolo de note: Azi Mișu Iancu. 18,45 Tragera Pronoexpress. 18,55 Din lumea plantelor și animalelor. 19,25: 1001 de seri. 19,30 Teleglob. 20,00 Mai tari ca apele (reportaj). 20,15 Telematematica: Să ucizi o pasăre cîntătoare. 22,10 24 de ore.

JOI, 17 IULIE

16,00 Telescoala. 16,30 Curs de limba germană. 17,00 Telex. 17,05 Enciclopedie pentru tineret. 17,30 Campionatele mondiale de scrimă. 18,00 Misiunea comună Soiaz — Apollo (transmisiune directă). 18,30 Universitatea Tv. 19,05 Pe meridianele globului: Afganistan. 19,20: 1001 de seri. 19,30 Teleglob. 20,00 Condu-ne drag parid. 20,20 Revista economică Tv. 20,50 Publicitate. 21,00 Antonio și baletul său în Amorul vrăjitor de Manuel de Falla. 21,30 Revista literar artistică Tv. 22,10: 24 de ore.

VINERI, 18 IULIE

14,20 Tenis de cîmp: România Spania (semifinalele grupei A din zona europeană a cupei Davis — transmisiune de la Barcelona). 18,50 Tribuna Tv. 19,20: 1001 de seri. 19,30 Teleglob. 20,00 Universiști. 20,30 Rezultatele tragerii Loto. 20,35 Film artistic: Copiii din Valea Tigrlului. 22,10 24 de ore.

SIMBATA, 19 IULIE

11,00 Ora copiilor. 12,00 Reportaje din activitatea tinerilor din Capitală în împlinirea zilei de 23 August. 12,15 Telematematică (reluare). 14,10 Telex. 14,15 Preferințele dv. muzicale sînt și preferințele noastre. 14,55 Publicitate. 15,00 Caleidoscop cultural-artistic. 15,20 Tenis de cîmp: România — Spania, partida de dublu — transmisiune de la Barcelona. 17,30 Virstele peliculei. 18,10 Club T. 19,05 Ciclu Cîntare omului: „In cronica ta, țară”. 19,25: 1001 de seri. 19,30 Teleglob. 20,00 Telematematica. 20,50 Film serial Kojak. 21,40: 24 de ore. 22,00 Întilnirea de la ora 10.

SPORT Nimic despre fotbal

Nimic mai neinteresant decît să urmărești o confruntare sportivă fără să-ți pese cine o câștigă. Ce mi-e dacă-i Connors, ce mi-e dacă-i Ashe? Vorba cîntecului:

„Pot să fie și o mie
Dacă nu-i ce-mi place mie;
Pot să fie cit iarba
Dacă nu ești dumneata!”

Lesne de înțeles pentru oricine ce apropo fac scriind dumneata cu aldine. Îmi aduc aminte ce finală a fost la Wimbledon cînd unul dintre protagoniști se numea NASTAZ, nume frumos, nume cu adieri de munți și de briză marină! La ce temperatură sufeream și ce explozii de bucurie răsunau... Acum însă am așteptat rezultatul în tăcere și, dacă nu cu indiferență, în orice caz fără emoții. A câștigat Ashe, primul sportiv de culoare care-și înscrie numele printre învingătorii la această probă. E o surpriză; nu de proporții, dar o surpriză. Connors, învingătorul de anul trecut, omul ambiției, al forței, al tehnicii, omul care lovește cu două mîini, omul care pînă la finală nu pierduse nici un set, a trebuit să se plece (sub privirile disperate ale mamei sale) în fața jocului de mare precizie și inspirație a compatriotului său, despre care se spune că a făcut cea mai bună partidă din viața sa. Norocul lui (sau poate că nu e vorba numai de noroc?) că „a prins” această „cea mai bună” toc-

mai într-o finală de importanța Wimbledonului. De ce scria presa că vechea gardă a tenisului nu rezistă în fața noului val, că tinerii joacă foarte dur și foarte rapid, fără să-i mai intereseze altceva decît eficacitatea? Uite că vechea gardă (Ashe are 32 de ani și nici Connors nu-i de vîrsta lui Borg) nu numai că a rezistat, dar a ieșit învingătoare. Și la masculin și la feminin, căci și Billie Jean King e tot din vechea gardă.

Mă întreb de ce fac aceste considerații în favoarea tenismanilor mai în vîrstă. Și-mi răspund că o undă de speranță mă îndeamnă: speranța că Năstase nu a spus încă tot ce avea de spus, că ne va mai da prilej de mari bucurii; Wimbledonul nu se mută de undă este. Și înai sînt și alte mari concursuri. Deocamdată însă să ne bucurăm de comportarea buna a altor sportivi români în confruntări internaționale și în primul rînd de victoria trăgătorilor noștri la Balcaniada de tir de la Mannisa, unde au cucerit 28 de medalii (9 de aur, 12 de argint și 7 de bronz) ocupînd locul I în clasamentul general.

*

Despre fotbal — nimic de data aceasta; e liniștea cîințelei furtunii, căci prevăd furtuni sfîrșite de transferări. Să vedem cum le vom face față.

INTERIM

Intrarea în circuitul cultural românesc a lui Thomas Mann, prozator de renume mondial, se realizează, ca și în alte țări de altfel, mai cu seamă după 1929, anul în care i s-a decernat premiul Nobel pentru literatură. Difuzarea și circulația operei manniene la noi a cunoscut două etape diferențiate: prima se situează în perioada interbelică, a doua începe în deceniul cinci al secolului nostru. În prima etapă, receptarea marelui scriitor are un caracter mai mult sporadic și nesustănut, situație ce caracterizează, ce-i drept, întregul proces de răspindire a capodoperelor celebrului prozator german dincolo de hotarele patriei sale. Este etapa când prezența autorului românului Buddenbrooks în Europa începe abia să se afirme în rîndul valorilor universale.

Cele dintîi scrieri manniene în versiune românească aparțin genului epic scurt: în 1925, apare la București traducerea nuvelei **Tristan**, semnată de Emanoil Cerbu și precedată de o introducere a aceluiași autor, iar doi ani mai târziu — volumul **Copilul minune și alte nuvele** (în versiunea Otiliei Ghibu), cuprinzînd patru din realizările scriitorului german în domeniul prozei scurte. Pînă la izbucnirea celei de-a doua conflagrații mondiale vor mai vedea lumina tiparului nuvelele **Moartea la Veneția** (1930, în traducerea lui Camil Baltazar), **Tonio Kröger** (trad. Th. Eucharis) și, în sfîrșit, șase din eseurile sale, adunate sub titlul **Pătimirile și măreția măștrilor** (ed. II, 1972). Înregistrăm deci, dacă judecăm după transunerile din prima etapă, o linie ascendentă în ceea ce privește interesul pentru marele scriitor, fără ca acesta să fi pătruns încă în viața culturală a României cu promptitudinea unor Proust, Gide, Anatole France, Romain Rolland sau Valéry; numărul traducerilor existente pînă la sfîrșitul războiului este restrîns; nu se semnalează nici o traducere vreunui din marile romane apărute în perioada respectivă. Asemănător se prezintă la noi imaginea literaturii critice despre Thomas Mann. Parcurgînd revistele literare pe o perioadă de aproximativ douăzeci de ani, pînă în preajma celui de al doilea război mondial, semnalăm absența unor studii sistematice, intervențiile exegetice române avînd mai mult caracterul unor comentarii incidentale, cu caracter de note de lectură; una din cele mai vechi mențiuni asupra romancierului german este recenzia din 1924 asupra nuvelei **Tonio Kröger** (apărută cam pe atunci în versiune franceză), recenzie pe care autorul anonim o încheie cu un apel adresat editorilor noastre, „să se gîndească și la Thomas Mann în publicațiile lor”. În anii ce urmează, mențiunile despre celebrul prozator devin tot mai numeroase, atestînd un spor de înțelegere pentru specificul artei manniene. Nume de prestigiu din cultura românească încurajează procesul de apropiere: „Adevărul literar și artistic” din 1935 publica astfel pe prima pagină articolul lui Al. Philippide **Hans Castorp, eroul bine crescut** în care autorul definește semnificația pe plan universal a romanului **Muntele vrăjii**. Pagini de simpatie și intuiție despre Thomas Mann mai scriu, între alții, Mircea Măcaș sau Emanoil Bucuța.

Cea mai importantă realizare a literaturii critice românești din perioada interbelică o constituie însă studiul eminentului comparatist român Tudor Vianu, care, mai mult ca oricare altul în acea perioadă, a contribuit la popularizarea prozatorului german în țara noastră. Pe baza unei vaste documentații, comentatorul român creează, în studiul său critic publicat în volumul **Generație și creație** din 1936, imaginea unui scriitor la care opera și concepția de viață se îmbină organic cu expe-

THOMAS MANN în România

riența trăită pe plan istoric, social și personal, iluminarea specificului epic manniian realizîndu-se prin punerea în antiteză sau prin corelarea cu alți scriitori, cu Gide sau Maupassant spre exemplu, în viața cărora, la fel, sentimentul înstrăinării, al distanței dintre artă și viață se instaurează de timpuriu.

În anii celei de a doua conflagrații mondiale, peste opera lui Thomas Mann se așterne tăcerea, lucru firesc în împrejurările politice de atunci. Abia sfîrșitul războiului va permite renașterea, mai întîi sporadică, a interesului pentru marele scriitor. În anul 1946, Tudor Vianu își reia vechile sale preocupări și publică un nou articol despre Mann în volumul **Transformările ideii de om**, contribuție ce se înscrie printre primele comentarii europene cu privire la activitatea lui Thomas Mann în perioada ultimului război mondial. Cercetătorul român se afirmă ca un admirator al aceluiași spirit de elită care a fost Mann și-i schițează portretul moral, stabilind legătura dintre evoluția lui anterioară și activitatea din perioada de emigrație.

Un adevărat salt în receptarea lui Thomas Mann în țara noastră și în intensificarea comentariilor asupra lui a avut loc începînd mai ales cu cel de-al cincilea deceniu al secolului, cînd opera scriitorului german ajunge a fi considerată și la noi printre operele de bază în înțelegerea condiției estetice a prozei mo-

derne. Datorită traducerilor ce se succed într-un ritm accelerat, publicul românesc descoperă pe creatorul lui **Hanno Buddenbrook** și al celui **Faust** al epocii noastre, Adrian Leverkühn, eroul unei cărți devenită document și simbol al unei epoci agitate, dar și al propriilor zbateri ale scriitorului, în sfîrșit, pe autorul **Muntelui vrăjii**, și al cărții închinată lui Goethe, **Lotte la Weimar**. Interesul tot mai susținut față de proza lui Thomas Mann se exprimă și prin calitatea tălmăcirilor apărute după 23 August 1944, în majoritatea cazurilor opere de valoare artistică depășind semnificația unor simple acte de cultură. În 1957 apare **Casa Buddenbrook** în transpunerea lui Ion Chinezu, în 1964 **Lotte la Weimar**, tălmăcită de Al. Philippide; urmează, în 1966, monumentalul roman **Doctor Faustus** în versiunea lui Eugen Barbu și Andrei I. Deleanu. **Muntele vrăjii**, apare în 1967, în traducerea lui Petru Manoliu, traducere distinsă cu premiul Uniunii Scriitorilor. Studiile și articolele, notele și recenziile cu privire la opera lui Thomas Mann devin și ele tot mai numeroase, definind, de pe pozițiile esteticii marxiste, semnificația scriitorului pe plan universal și național, cea mai amplă contribuție de pînă acum a exegezei manniene românești fiind, fără îndoială, studiul monografic al lui Ion Ianoși, **Thomas Mann** (1965). Spirit înzestrat cu o riguroasă dialectică a ideilor, dublat de un cseist cu stilul nu rareori avîntat, Ion Ianoși întreprinde analiza operei, aducînd în discuție problemele mari ale creației scriitorului german. Ideea de bază a lucrării lui Ianoși, idee ce determină în bună parte și structura lucrării, este cea a „unității în diversitate”, opera lui Thomas Mann nefiind — după cum arată exegetul român — decît un șir de „prefaceri”, de reluări și dezvoltări ale aceluiași teme de bază; întreaga operă prezentîndu-se astfel ca o fascinantă textură, profund gîndită și țesută cu mîna de maestru. Organizîndu-și materialul în mod sintetic pe cercuri de probleme și renunțînd la obișnuita metodă exozitiv-monografică, criticul urmărește cu abilitate și pornind de la o adîncă familiarizare cu opera scriitorului german temele și ideile de bază, aduce în discuție comentariile făcute de marele scriitor pe marginea propriilor sale opere, subliniază elementele de legătură ale scriitorului cu diferitele curente, atitudini și tendințe spirituale, adesea divergente, ale epocii sale și ale celor anterioare, asimilate de el profund și organic. Thomas Mann se conturează astfel în lucrarea exegetului român ca un scriitor în a cărui operă se realizează o originală sinteză între tradiție și modernitate.

Selectînd cu grijă valorile operei manniene, subliniind mai ales acele lucrări pătrunse de un autentic umanism, de patosul aversiunii împotriva imposturii și convenționalismului, Ion Ianoși imprimă prin cartea sa cititorului român imaginea unui scriitor care, mai presus de toate, a fost o conștiință vie a epocii sale la ale cărei adevăruri s-a străduit să răzbată.

Să adăugăm la capitolul contactelor publicului român cu opera manniiană, ecoul înregistrat de serialul **Buddenbrooks** prezentat în 1971 la televiziune, apariția, cu ocazia centenarului lui Thomas Mann, a unor noi traduceri și comentarii, precum și recent apărutul roman **Altețea regală** (în transpunerea lui Mihai Isbășescu), urmat de o selecție din corespondența lui Thomas Mann realizată de Mariana Șora; iată dovezi că opera scriitorului german a intrat definitiv în conștiința publicului din țara noastră.

Hertha PERETZ

Un umanist angajat

Viața acestui scriitor german s-a împletit atît de intim cu timpul a cărui imagine îi era dat să ne-o ofere, încît, în ciuda celor douăzeci de ani scurși de la moartea lui, el este în continuare prezent în epocă. Opera lui Th. Mann — și întrebîndu-ne cuvîntul pentru a ne referi nu doar la marile creații epice, ci și la miile de pagini pe care le însumează corespondența, conferințele și articolele, răspunsurile la anchete internaționale, luări de poziție cu privire la probleme de artă — cuprinde mărturii impresionante ale unei trăiri pasionate a istoriei, ale unei confundări pînă la identificare cu întrebările ei.

Scrierile sale literare se caracterizează prin consecvența cu care au evocat problematica omului în multiplele ei manifestări. Dacă **Muntele vrăjii** sau **Doctor Faustus**, romane inspirate din realitatea imediată, își propuneau critica unor crîmpele de istorie germană cu largi deschideri spre istoria continentului și ofereau o analiză incisivă și cuprinzătoare a climatului; ideologic, o sinteză a concepțiilor filosofice și estetice ale vremii sale, demascînd cu acribie fenomenul îmbolnăvirii organismului social, trecerea insesizabilă de la normal la patologic, „de la cultură la barbarie”, aceeași preocupare pentru general uman stă și la baza tetralogiei **Iosif și frații săi**. Creația romanescă mitică, departe de a fi expresia unei evadări din timp, reprezintă, după cum nota Th. Mann însuși, un poem la adresa omenirii — e adevărat „însoțit de o notă umoristică, mină de ironie, chiar rușinat”. Ce-l făcea pe autor să-i aplice aceste epiteze? Răspunsul îl găsim într-o exemplară profesiune de credință, menită să explice raporturile scriitorului cu timpul său: „Totmai antiumanismul epocii m-a făcut să văd clar, că nu întreprinsesem niciodată altceva, nu intenționasem niciodată altceva, decît să apăr umanitatea. Niciodată n-am să fac altceva”. Pentru el, umanitatea nu este o idee abstractă, ea e un gînd trăit care l-a însoțit permanent, pe parcursul unui proces de clarificare — e adevărat lung și greu, dar univoc, chiar atunci cînd, nesesiizînd, (de altfel ca mulți dintre reprezentanții intelectualității germane, și nu numai germane) caracterul imperialist al primului război mondial, se situa în tabăra conservatoare. Ruptura de fratele său, Heinrich, unul din fruntașii mișcării pacifiste, a alimentat multe comentarii, teze din **Considerațiile apolitice** i-au fost reproșate autorului nu numai în anii dominației hitleriste, ci și după război. Th. Mann se distanțase însă încă din 1922 de poziția anterioară, arătînd că noțiunea de conservatorism trebuie înțeleasă nu ca stînd în slujba trecutului și a reacțiunii, ci în slujba viitorului, ea definind de fapt nucleul în jurul cărui se va dezvolta noul.

Semnificativă este pentru Th. Mann multitudinea termenilor ce desemnează sfera umanismului: alături de cel de origine latină ca **Humanism** și **Humanität**, întîlnim numeroase derivări de la cuvîntul german om (**Mensch** — **das Menschliche, Menschheit, Menschlichkeit**).

Un prim aspect al umanismului manniian este componenta sa europeană: artistul s-a considerat întotdeauna atît un urmaș al epicii

germane cit și, mai ales, un discipol al scriitorilor ruși, scandinavi și francezi. Pe linia lui Goethe care, vorbind despre ocupația napoleoniană spunea: „Datorez francezilor o bună parte din cultura mea, — cum aș fi putut să-i urăsc?”, Th. Mann acreditează imaginea intelectualului german cosmopolit, în sensul bun al cuvîntului, receptiv la valorile culturale ale celorlalte popoare: „Nici un german din stîrpea lui Goethe nu poate gîndi altfel”. Ideea universalității culturii este subliniată adeseori, constatarea pătrunderii cărților sale specifice germane în patrimoniul literaturii universale, în această „republică a literelor” cum o numea Erasmus, contribuie la apropierea popoarelor.

Încrederea nețarmurită în factorul spiritual trădează o limită specifică intelectualului burghez, pe care Th. Mann o va depăși prin sublinierea necesității unei îmbinări cu forme organizatorice concrete; pentru el, republica înseamnă realizarea unității dintre stat și cultură și de aceea speră că „noul sentiment de umanitate va găsi în democrația pe temeiul republicii posibilități mai ferice de a reveni la viață, decît în întocmirile vechiului stat”. În 1930, Mann declara chiar că socialismul întreține relații mai prietenești cu lumea spirituală decît opoziționalul său burghez. Sint etape ale drumului spre recunoașterea identității dintre umanitate și democrație.

Atitudinea democratică a lui Th. Mann s-a concretizat în participarea activă la lupta antifascistă, prin intervențiile sale de răsunset internațional, ducînd la demascarea caracterului antiuman al fascismului în diferitele sale manifestări. Unele deosebiri de vederi între el și alți militanți dovedesc satăzi, din perspectiva celor trei decenii, clarviziunea și maturitatea la care ajunsese Th. Mann. Deși a refuzat să se lase propus pentru funcția de președinte al unui guvern ce urma să fie instalat după capitularea Germaniei, conștient de lipsa unei experiențe practice în acest domeniu, Th. Mann a continuat să militeze pentru democratizarea vieții sociale nu numai în Germania, ci pretutindeni, luînd poziție împotriva isteriei anticomuniste, sau pentru convocarea unei conferințe mondiale a păcii, al cărei obiectiv să fie pe lîngă încetarea cursei înarmărilor, finanțarea păcii, consolidarea tuturor forțelor economice ale popoarelor în interesul utilizării comune a resurselor planetei.

Profunda sa încredere în virtuțile regeneratoare ale omenirii ies cu atît mai mult în evidență, dacă ne gîndim la momentul în care au fost scrise rîndurile următoare, la îngrijorarea oamenilor de bună credință germani cu privire la viitor, la amestecul de speranță și de teamă din preajma terminării războiului: „Cred că astăzi cele mai nobile spirite și inimi din lume sînt preocupate de elaborarea unui ideal uman care să corespundă conceptului de cultură, ideii de totalitate mai mult decît oricare altul din trecut; că se naste acum un nou sentiment de umanitate, care nu ignoră și nu neagă demonul din viața omului, forțele obscure ale sufletului, dar care este tot mai mult pătruns și luminat de rațiune, pus în slujba vieții, a culturii. Și cred că meditația comună... este premiza sufletească pentru împlinirea speranțelor ce-i animă pe oameni în acest ceas greu speranță în atingerea unei trepte mai înalte a maturității lor sociale, speranță într-o lume mai bună, mai dreaptă, speranță în pace”.

Octavian NICOLAE

Lumea în literatură

DYMPHNA CUSACK:

Fulgerul negru

Mai puțin cunoscută în țara noastră, scriitoarea australiană Dymphna Cusack se arată a fi, așa cum o demonstrează romanul „Fulgerul negru”, recent apărut la noi, în editura Univers (într-o admirabilă traducere datorată lui Paul B. Marian) o prozatoare de certă vocație. Conciliînd, într-un fel, exigențele epicii moderne cu ale celei tradiționale, autoarea desfășoară o narațiune alertă, cinematografic segmentată, reușind să aglutineze cele trei mari secțiuni ale cărții într-o viziune unitară, respirînd o vibrantă umanitate. Dezavuarea rasismului este, ca atitudine, implicată pregnant și expresiv unui demers epic de o antrenantă cursivitate și naturalitate, alternînd tonalitatea alertă, cu cea disimulat sentimentală. Cîteva inserții, vag retorice, apar în final cînd parcurgînd o copleșitoare experiență de viață și avînd revelația unor ireparabile greșeli, eroina trage concluziile firești și alege, cu evidentă decizie, calea militantismlui neînfocat. Opțiune logică, în favoarea căreia romanul aduce o argumentație amplă, sensibilizînd realitățile unui spațiu uman, violent viciat de nedemne practici și fanatice prejudecăți. În raport cu acestea, dragostea dintre Christopher, fiu al unei celebrități și fata unor aborigeni, Zanny, aduce o reverberantă imagine a purității adolescentine, căreia orice prejudecată îi este străină și în fața căreia orice artificială barieră de culoare devine stupidă și inoperantă. Jurnalul lui Christopher, parcurs de eroină, cuprinzînd viața sa în cadrele armatei și zilele fericite trăite în cadrul familiei de aborigeni, însumează cele mai izbutite pagini ale cărții. Prin vervă și causticitate, prin umor și lirism disimulat, prin finețea și exactitatea observațiilor, prin limbajul de o aparte plasticitate al jurnalului lui Christopher, limbaj capabil să definească, dincolo de stereotipii, un mediu, un anturaj, un caracter, aceste pagini amintesc de notoriul roman „În lanul de secară”, introducîndu-ne în intimitatea unui univers de viață de o admirabilă, tulburătoare particularitate adolescentină. Din perspectiva acestui univers, al trăirilor întregre, toată meschinăria militarismului aservit unor scopuri odioase apare dureros gravată pe destinul celor doi îndrăgostiți și, în general, al unei generații din care mulți sînt siliți să-și plece capul sub secure înainte de a înțelege limpede și a alege, înainte de a ști de ce. Drama acestor îndrăgostiți, prelungită prin cea a orfanei destinate oribilelor condiții de viață din rezervații, prilejuește o patetică pledoarie, nu numai pentru omenie, ci pur și simplu pentru luciditate, adevăr, viață. Cîteva ușoare tente de erotism, unele fugare umbre melodramatice nu sînt decît simple accidente de orchestrație într-o partitură matur armonizată, executată cu bună stăpînire a mijloacelor, cu inevitabila aură de delicatețe și eleganță a stilului, elemente definitorii ale creației feminine.

AL. I. FRIDUȘ

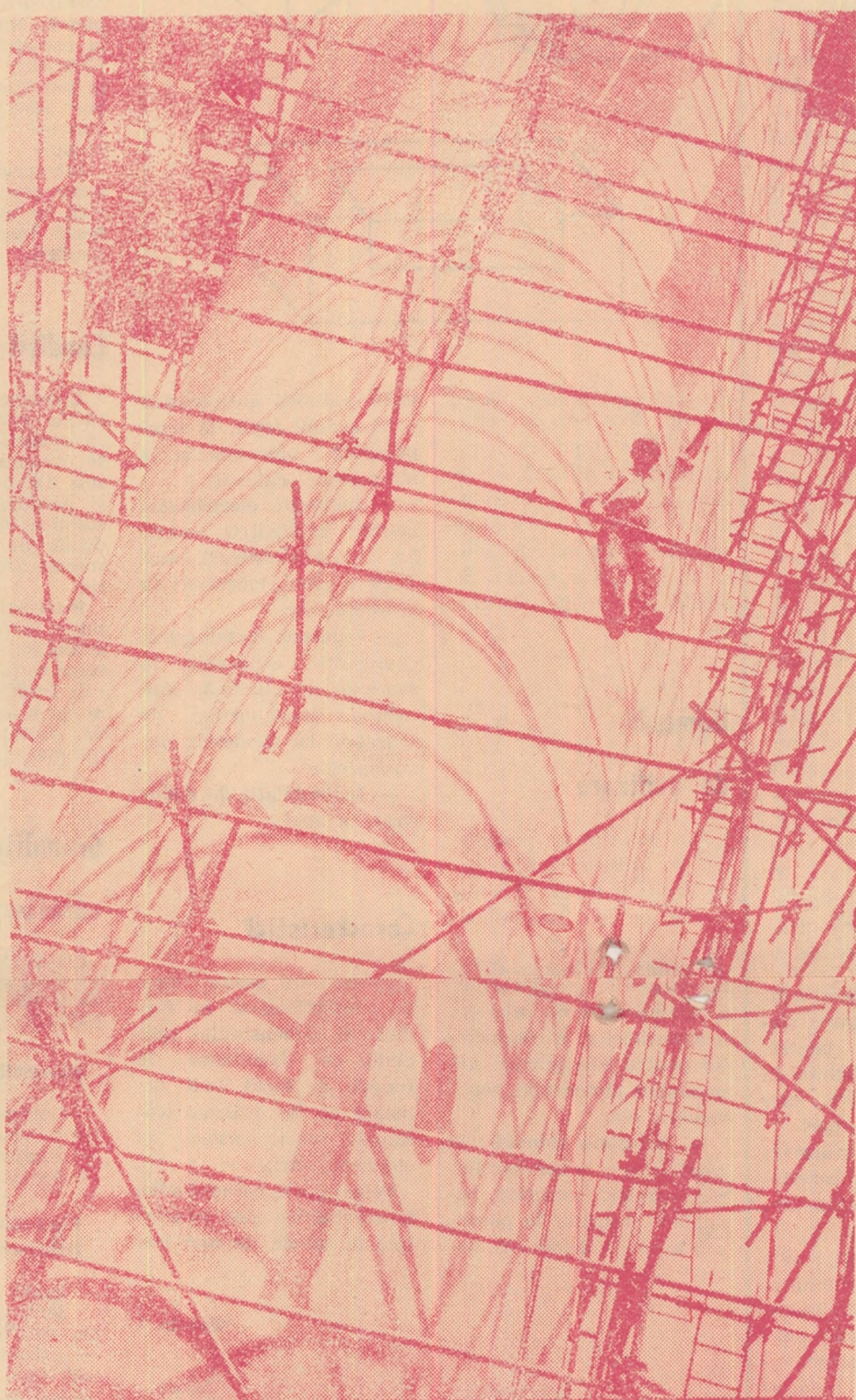
CRONICA

Săptămînal politic-social-cultural

Colegiul de redacție: LIVIU LEONTE, redactor șef, ANDI ANDRIEȘ, redactor șef-adjunct, ȘTEFAN OPREA, secretar general de redacție, N. BARBU, VASILE CONSTANTINESCU

Intreprinderea de lianți — Brașov

Calitățile produselor din bazalt topit și recristalizat

Dat fiind ritmul în care se construiește astăzi și solicitările cărora trebuie să le facă față tehnica în această materie, se duce o luptă susținută de către cercetători pentru a aduce în prim plan noi materiale apte a corespunde exigenței moderne. De astă dată ne vom ocupa de o serie de probleme cu care este confruntată cercetarea în domeniul industriei lianților și azbocimentului. Astfel, dintr-un interviu acordat recent presei de către tov. **ing. Augustin Hetea**, director științific adjuncat al Institutului de cercetare și proiectare pentru industria materialelor de construcții, reținem:

— Urmărim ca cimentul obținut să fie cât mai rațional utilizat, în special la prefabricate a căror gamă va trebui mult diversificată, extinzându-se folosirea panourilor mari, ușoare, simple, cu un grad avansat de finisare, a elementelor spațiale și integrate pentru construcția de locuințe.

În cazul produselor din beton celular autoclavizat se fac cercetări pentru utilizarea unor linii tehnologice de capacitate mai mică și care să fie amplasate în diferite zone ale țării, pentru a acoperi nevoile locale, evitându-se transportul produselor la distanțe mari. În același timp, urmărim stabilirea unor tehnologii care să permită valorificarea deșeurilor

silicioase din industria prelucrătoare, cum sînt sticlele de flotație și de mină, cenușele, sisturile vulcanice etc.

Dar în afara gamei materialelor de construcții tradiționale, e problema înlocuitorilor. De pildă, două noi materiale destinate să rezolve mult discutata etanșeizare a acoperișurilor — terasă la diferite tipuri de clădiri: împletiturile din fire de sticlă bituminată — înlocuitori ai țesăturilor textile bituminate, pentru care firele se aduc din import și foliile de aluminiu bituminat, material cu un grad ridicat de hidroizolare și durată mare de rezistență în timp. În ceea ce privește masele plastice pentru construcții, producția lor va crește în 1980 de circa 7 ori față de 1970. Majoritatea sînt produse noi: plăci plane și ondulate din poliesteri armați cu fibre de sticlă (P.A.S.); cofraje uși, elemente de rezistență lineare, plane și spațiale din P.A.S.; o gamă variată de obiecte sanitare din P.A.S.; conducte de diferite diametre, dale rigide, ferestre și jaluzele din policlorură de vinil.

— Avantajele noilor materiale?

— Înlocuiesc lemnul și metalul, îmbunătățesc calitatea și aspectul finisajelor, au proprietăți superioare din punct de vedere al izolării termice și fizice, contribuie la creșterea

productivității muncii pe șantiere. Calculele estimative arată, de exemplu, că folosirea lor în construcții are ca efect economisirea anuală a circa 10 000 m.c. lemn, circa 2 000 tone metal, reducerea pierderilor termice la construcții cu echivalentul a circa 15 000 tone combustibil convențional etc.

În consecință, proiectanții noilor obiective industriale și agrozootehnice, ai noilor clădiri de locuit, să folosească cu mai mult curaj noii înlocuitori.

Bazaltul

și secretele lui

Accastă rocă folosită pînă acum doar la pavarea drumurilor ascunde în ea proprietăți nebănuite, descoperite cu prilejul ultimelor cercetări de laborator: rezistență la abraziune, la coroziune, la agenți chimici. Astfel, bazaltul e apt să înlocuiască metalul în unele domenii ale producției. Acest lucru îl demonstrează practic cercetătorii Institutului de cercetări și proiectări pentru industria lianților și azbocimentului (I.C.P.I.L.A.) și specialiștii întreprinderii de ciment „Temelia” din Brașov.

Reluînd cercetările efectuate la Fabrica de gauri din Tirnăveni, în studiu de laborator și pilot, cercetătorii institutului și

specialiștii întreprinderii „Temelia” au proiectat și realizat o instalație specială, cu caracter industrial, cu ajutorul căreia au trecut la fabricarea plăcilor din bazalt topit și recristalizat, utilizate de pe acum în diverse sectoare ale industriei, inclusiv ca înlocuitori ai metalului. Din discuția cu **inginerul Lenke Marko**, din cadrul laboratorului întreprinderii „Temelia”, și **inginerul Iosif Fazekas**, cercetător la I.C.P.I.L.A., secția Brașov, am desprins cîteva elemente foarte interesante privind proprietățile bazaltului topit și recristalizat și domeniile de utilizare a acestui material. Iată cîteva din aceste proprietăți:

— Bazaltul topit și recristalizat posedă o rezistență la uzură de circa 4 ori mai mare decît a oțelurilor. Este rezistent la cei mai agresivi agenți chimici. Aceste însușiri îi conferă largi posibilități de a putea fi utilizate în toate domeniile unde se cer materiale cu rezistență la uzuri mecanice și chimice ridicate.

Primele încercări s-au soldat cu reușite. Plăcile din bazalt topit și recristalizat produse la Brașov sînt utilizate azi în aproape toate întreprinderile de ciment din țară, la captușirea pilniilor, jgheburilor, euvelor supuse uzurii. Se experimentează înlocuirea unor plăci de blindaje din fontă cu plăci din noul ma-

Intreprinderea de lianți BRAȘOV

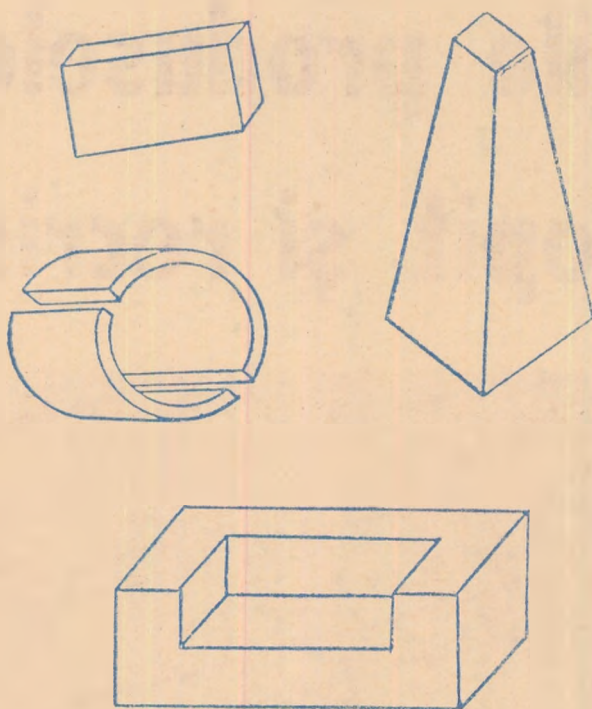
terial. Unele cantități de plăci din acest material s-au folosit, de asemenea, cu rezultate bune, la pardosirea unor zone din halele de electrofiză ale întreprinderii de aluminiu din Slatina, la căptușirea bazinelor de neutralizare ale stației de dedurizare a apei de la Intreprinderea de geamuri din Buzău ș.a. În toate aceste cazuri, plăcile din bazalt topit și recristalizat au dat rezultate excelente. Una din problemele cele mai dificile — asigurarea unor chituri care să facă o bună legătură între plăci — a fost soluționată de un colectiv format din inginerii Ion Stoica, Ion Miron, Iosif Fazekas și Traian Sudrigeanu.

— Perspective nebănuite se deschid bazaltului topit și recristalizat. Cercetătorii institutului și specialiștii întreprinderii „Temelia” sînt preocupați de lărgirea sferei de utilizare a noului material, în așa fel încît el să poată fi folosit în cît mai multe sectoare. În prezent se lucrează la execuția matrițelor pentru fabricarea cărămizilor sub formă de pană sau cu secțiuni trapezoidale, cu care se vor blinda morile pentru măcinarea feldspatului, cuarțului, azbestului, în cadrul întreprinderilor miniere din Cluj, Orșova, Rm. Vlcea. Dar domeniul de utilizare este foarte vast. El poate fi folosit cu rezultate excelente la căptușiri anticorozive, la confecționarea de recipienti și convecticulează minerele, nisipurii cuarțoase, zgurii, șlamuri, conducte pentru transportul unor lichide în suspensii abrazive, care circulă cu viteze mari.

Desigur, pentru utilizarea pe scară largă a bazaltului topit și recristalizat trebuie soluționate și alte probleme. Important este faptul că a fost începută utilizarea lui în fază industrială, că rezultatele obținute oferă certitudinea unor noi succese în acest domeniu. Ceea ce se impune acum este ca aceste probleme să stea în atenția organelor de resort pentru ca în decursul unei perioade scurte produsele din bazalt topit și recristalizat să fie utilizate în cît mai multe domenii.

Și acum: ce este bazaltul topit?

Bazaltul topit — produs de fabricație recentă în țara noastră, se utilizează cu rezultate excelente la fabricarea unei game largi de piese cu caracteristici superioare în ceea ce privește rezistența la uzură, precum și la acțiunea corozivă

Mod de întrebuințare

Piesele de bazalt topit se montează folosind chituri adecvate domeniului în care se utilizează (rezistențe la temperaturi ridicate anticorozive, rezistente la uzură). Aceste chituri sînt produse de către Intreprinderea lianți Brașov și se furnizează împreună cu piesele din bazaltul topit, la comanda beneficiarului. Chiturile asigură aderența pieselor de bazalt la suport, fără a necesita alte elemente constructive de montaj.

Intreprinderea producătoare acordă asistență tehnică la montare și garantează buna comportare a lucrării.

Condiții de livrare

Livrarea se face pe bază de comenzi ferme, fără repartiție, iar chiturile se livrează odată cu piesele din bazalt topit. Tipul și cantitatea chitului se stabilesc în funcție de condițiile de exploatare, de comun acord cu beneficiarul.

Produsele din bazalt topit se livrează în vrac, neambalate. Transportul pieselor se face în vagoane de cale ferată sau autocamioane, prin așezarea lor în stivă, protejate contra șocului mecanic.

Granulitul și caracteristicile lui

COMBINATUL PENTRU LIANȚI CÎMPULUNG dă fermă și contract GRANULIT.

Domenii de utilizare:

- prepararea betoanelor foarte ușoare și ușoare;
- izolații termice;
- element de rezistență.

Caracteristici fizico-chimice:

- formă elipsoidă;
- densitate volumetrică 700—800 kg./m.c.;
- rezistență la strivire 25—30 daN;

Granulitul se poate livra nesortat sau în trei sorturi:

- 0—7 granulația 0—7.1 mm.
- 7—16 granulația 7.1—16 mm.
- 16—31 granulația 16—31.5 mm.

Prețul de livrare este de 87.65 lei/m.c.

De asemenea, Combinatul de la Cîmpulung Muscel mai realizează: BLOCURI MICI DIN BETON CU AGREGATE UȘOARE (din granulit).

Dimensiuni:

- 290 × 240 × 88
- 365 × 240 × 88

În funcție de solicitările beneficiarilor Combinatul de lianți Cîmpulung poate realiza și alte dimensiuni. Prețul de livrare, în funcție de mărime și dimensiuni, este de la 3 000 pînă la 4 000 lei mie de bucați.

a agenților chimici. Aceste calități deosebite se realizează prin topirea și recristalizarea dirijată a bazaltului natural, obținindu-se structuri cristaline specifice, cu o matrice densă cu un conținut redus de alcalii și carbonat de calciu.

Domenii

de utilizare

Din multiplele posibilități de utilizare a bazaltului topit în industrie, enumerăm pe cele mai importante:

— **Industria materialelor** cu bile, a silozurilor, a jgheburilor de scurgere a materialelor, a conductelor pentru transporturi sub presiunea cimentului, separatorare, etc.

— **Industria chimică:** la căptușirea rezervoarelor, reactoarelor, bazinelor, canalelor, coșurilor la pardoseli în medii acide, etc., da-

torită calității anticorozive a bazaltului topit, la temperatură obișnuită și la temperaturi ridicate.

— **Industria electroenergetică:** căptușirea coșurilor de termocentrală, conducte de fum, jgheaburi de scurgere, etc.

— **Industria metalurgică:** căptușirea cicloanelor în fabricile de alumina, căptușirea jgheaburilor de scurgere la tunderele laminatoarelor.

— **În instalații de dedurizare a apei.**

Caracteristici

Piesele din bazalt topit se confecționează în formele și dimensiunile solicitate de beneficiar, în funcție de locul unde urmează să fie utilizate (cărămizi, plăci, sectoare de conducte, etc.).

Principalele caracteristici fizico-chimice sînt prezentate în tabela de mai jos:

Tabela 1

Nr. crt.	Parametri	Valori
1.	Culoare	cenușiu-negru
2.	Densitate, g/cm ³	min. 2,9±1
3.	Rezistența la uzură, g/cm ²	max. 0,5
4.	Stabilitate la acid sulfuric 30%, %	min. 99,3
5.	Stabilitate la NaOH 2n, %	min. 99,5
6.	Rezistența la compresiune, Kg/cm ²	min. 2000
7.	Stabilitate la temperatura de fierbere în H ₂ SO ₄ 30%, %	min. 96
8.	Stabilitate la temperatura de fierbere în NaOH 2n, %	min. 98
9.	Senoritate	sunet metalic
10.	Rezistența la șoc termic la 100°C, cicluri	min. 4
11.	Temperatura max. de utilizare, °C	500
12.	Porozitate aparentă, %	0,5
13.	Porozitate totală, %	1÷1,5
14.	Absorbția apei, %	max. 1

Dimensiunea max. a unei piese nu trebuie să depășească 400 mm.

